

Nr 185.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen, m. m.; given Stockholms slott den 6 april 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag, föreslå riksdagen att
dels godkänna härvid fogade förslag till

1) kungörelse om ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416),

2) kungörelse om ändring i 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417),

3) kungörelse om ändring i 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 418),

4) kungörelse om ändring i 1947 års familjepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 419) samt

5) kungörelse om ändrad lydelse av 17 § 2 mom. 1947 års tjänstepensionsreglemente för folkskolan den 30 juni 1947 (nr 420),

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Lingman.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I anslutning till förslag, som i annat sammanhang förelagts riksdagen, upptagas i förevarande proposition förslag till ändringar i 1947 års pensionsreglementen. Bl. a. föreslås ändrade pensionsunderlag för överläkare vid fångvårdens sinnessjukavdelningar och statens sinnessjukhus i anledning av de i statsverkspropositionen framlagda löneregleringsförslagen för dessa befattningshavare. Vidare förordas vissa specialbestämmelser på grund av förslaget om lönereglering för viss personal vid lantbruksskolan vid Ultuna (prop. 1951: 126) samt ändringar i pensionsreglementena för de högre kom-

munala skolorna såsom en följd av förslaget om lönereglering för rektorer vid sistnämnda skolor (prop. 1951: 112).

I propositionen föreslås tillika en mindre förhöjning av vissa reservpensioner, som utgå enligt 1943 års reservbefälskungörelser, och ändrade bestämmelser i fråga om reglering av reservpension, som sammanträffar med lön eller tjänstepension. Även i fråga om officerare i väg- och vattenbyggnadskåren förordas ändrade bestämmelser. Sålunda föreslås att kårens personal skall i stort sett åtnjuta lön och pension enligt de grunder, som numera gälla för reservpersonal.

Härjämte behandlas i propositionen frågor om beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för befattningshavare hos skytteförbundens överstyrelse och hos centralförbundet för befälsutbildning samt om pension åt vissa personer i statsunderstödd verksamhet m. m.

Förslag

till

kungörelse om ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416).

Härigenom förordnas, att 29 och 33 §§ samt 35 § 1 och 2 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

29 §.

Andra huvudtiteln.

Fångvårdsanstalterna.

För befattning såsom överläkare skall tillämpas det tjänstepensionsunderlag, som enligt 14 § gäller för 36 löneklassen å löneplan nr 1.

33 §.

Nionde huvudtiteln.

Lantbruksskolan vid Ultuna.

För befattning såsom rektor vid lantbruksskolan vid Ultuna skall tillämpas det tjänstepensionsunderlag, som enligt 14 § gäller för 33 löneklassen å löneplan nr 1.

Länsveterinärer.

För befattning — — — löneplan nr 1.

35 §.

Elfte huvudtiteln.

1 mom. Statens sinnessjukhus.

För befattning såsom överläkare vid statens sinnessjukhus skall tillämpas det tjänstepensionsunderlag, som enligt 14 § gäller för 36 löneklassen å löneplan nr 1.

2 mom. Statens anstalt för fallandesjuka.

För befattning såsom överläkare vid statens anstalt för fallandesjuka skall tillämpas det tjänstepensionsunderlag, som enligt 14 § gäller för 36 löneklassen å löneplan nr 1.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1951.

¹ Senaste lydelse av 33 § samt 35 § 1 och 2 mom., se 1948:589.

F ö r s l a g

till

kungörelse om ändring i 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417).

Härigenom förordnas, att 18 och 22 §§ samt 24 § 1 och 2 mom. 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

18 §.

A n d r a h u v u d t i t e l n.

Fångvårdsanstalterna.

För befattning såsom överläkare skall tillämpas det familjepensionsunderlag, som enligt 9 § 2 mom. gäller för 36 löneklassen å löneplan nr 1.

22 §.

N i o n d e h u v u d t i t e l n.

Lantbruksskolan vid Ultuna.

För befattning såsom rektor vid lantbruksskolan vid Ultuna skall tillämpas det familjepensionsunderlag, som enligt 9 § 2 mom. gäller för 33 löneklassen å löneplan nr 1.

Länsveterinärer.

För befattning — — — löneplan nr 1.

24 §.

E l f t e h u v u d t i t e l n.

1 mom. Statens sinnessjukhus.

För befattning såsom överläkare vid statens sinnessjukhus skall tillämpas det familjepensionsunderlag, som enligt 9 § 2 mom. gäller för 36 löneklassen å löneplan nr 1.

2 mom. Statens anstalt för fallandesjuka.

För befattning såsom överläkare vid statens anstalt för fallandesjuka skall tillämpas det familjepensionsunderlag, som enligt 9 § 2 mom. gäller för 36 löneklassen å löneplan nr 1.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1951.

¹ Senaste lydelse av 22 § samt 24 § 1 och 2 mom., se 1948:590.

Förslag

till

kungörelse om ändring i 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 418).

Härigenom förordnas, att 1 § 1 mom., 3 §, 18 § 2 mom., 19 § 1, 4 och 5 mom., 20 § 1 mom., 21 § 1 mom. samt 24 § ävensom rubriken framför 19 § 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

1 mom. Detta reglemente äger tillämpning å rektorer samt ordinarie och extra ordinarie lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor (*de högre kommunala skolorna*), vilka äro underkastade statens allmänna avlöningsreglemente.

3 §.

Befattningshavare, å vilken detta reglemente äger tillämpning, är efter avgång från befattningen berättigad att åtnjuta *tjänstepension* eller *tjänstelivränta*, allt enligt de föreskrifter och under de villkor, som innehållas i reglementet jämte de närmare bestämmelser, som för tillämpningen av detsamma utfärdas av Kungl. Maj:t.

I reglementet — — — *befattningen m. m.*

18 §.

2 mom. Rörligt tillägg — — — års ålder.

Härvid skall dock iakttagas, att tillägg ej beräknas å belopp, varmed grundbeloppet överstiger 1 100 kronor, och ej heller å däri ingående öretal, som överskjuter fullt krontal.

2 kap. Rektorer.

19 §.

1 mom. Rektor äger rätt att vid avgång från rektorsbefattningen komma i åtnjutande av tjänstepension (*rektorspension*) i enlighet med vad nedan i denna paragraf sägs, under förutsättning att han jämväl enligt detta reglemente eller andra tjänstepensionsbestämmelser är berättigad till tjänstepension för lärarbefattning.

Där avgång — — — rektorspension utgå.

Rektor, vars förordnande efter det han uppnått en levnadsålder av 60 år på grund av därom av honom uttryckt önskan upphäves, innan rätt till tjänstepension för lärarbefattningen inträtt, må kunna av Kungl. Maj:t medgivnas rätt att komma i åtnjutande av rektorspension, därest avgången

¹ Senaste lydelse, se beträffande 1 § 1 mom. 1948:591 och beträffande 19 § 1 mom. 1949:257.

finnes icke vara stridande mot det allmännas intresse, och under förutsättning tillika att han vid frånträdande av lärarbefattningen kunde tillgodoräkna sig så stort antal tjänstår att detta utökat med den tid han innehaft rektorsbefattning uppgår till minst 30 år.

Bestämmelserna i — — — uttryckt önskan.

4 mom. Såsom *tjänstepensionsunderlag* för rektorsbefattning skall vid bestämmandet av tjänstepension för tiden intill den månad varunder pensionstagaren uppnår 67 års ålder tillämpas det belopp (*begynnelseunderlag*), som framgår av nedanstående tabell, samt för tiden därefter det belopp (*slutunderlag*), som erhålles genom minskning av begynnelseunderlaget med 792 kronor, såframt ej Kungl. Maj:t i särskilt fall förordnar om lägre avdrag.

S k o l f o r m	Begynnelseunderlag kronor
Högre folkskola	7 944
Annan högre kommunal skola:	
om rektor ej innehar adjunktskompetens ..	8 772
om rektor innehar adjunktskompetens,	9 564

5 mom. Övergår rektor till lärarbefattning, skall i tjänstepensionshänseende gälla vad för lärarbefattningen finnes stadgat.

Har med tjänstepensionsrätt förenad rektorsbefattning innehafts under minst 12 år i oavbruten följd, äger dock befattningshavaren kvarstå vid rektors tjänstepensionsrätt. I sådant fall skall med avseende å den tjänstepension, vartill han må bliva berättigad, iakttagas att pensionens grundbelopp icke må understiga det belopp, vartill det skulle hava bestämts, om han intill avgången ur tjänst alltjämt innehaft den frånträdde rektorsbefattningen.

20 §.

1 mom. Den som — — — folkpensionering (*förtidslivränta*).

Såsom förutsättning — — — likväl gälla,

a) att befattningshavaren under sammanlagt minst tre år före avgången innehaft anställning, som vid nämnda tillfälle varit förenad med tjänstepensionsrätt; samt

b) att han icke efter avgången men före den i första stycket a) eller b) avsedda tidpunkten innehaft annan anställning, förenad med tjänstepensionsrätt.

Där lärare — — — *en tjänstelivränta*.

Avgår rektor samtidigt från rektors- och lärarbefattning, må likaledes allenast *en tjänstelivränta* utgå. Livräntebeloppet skall därvid motsvara det högsta av de för de särskilda befattningarna beräknade beloppen.

21 §.

1 mom. Beloppet för år räknat av tjänstelivränta bestämmes, där ej annat föranledes av vad nedan i 2 mom. stadgas, i förhållande till dels det för

befattningshavaren vid avgången gällande tjänstepensionsunderlaget, dels antalet vid avgången uppnådda tjänstår, dels ock nämnda antal tjänstår utökat med tid, som vid avgången må hava återstått till utgången av den månad varunder befattningshavaren uppnår 65 års ålder, allt på sätt närmare stadgas i 22 §.

Härvid iakttages — — — om förtidspension;

b) att tid, under vilken befattningshavaren icke innehaft med tjänstepensionsrätt förenad befattning och för vilken han icke enligt vad därom särskilt stadgats bidragit till tjänstepensioneringen, vid tjänstårsberäkningen i intet fall må tagas i betraktande till större del än två tredjedelar; samt

c) att såsom — — — före avgången.

24 §.

Befattningshavare, å vilken reglementet erhåller tillämpning, skall vara pliktig att underkasta sig ändrade bestämmelser i de hänseenden, om vilka i reglementet förmåles. Ordinarie befattningshavare är likväl icke skyldig underkasta sig ändring av föreskrifterna i 12 § 2 mom. och 19 § 4 mom. om beloppet av tjänstepensionsunderlag, i 14—16 §§ och 19 § 3 mom. första stycket om bestämmande av tjänstepensions grundbelopp eller i 18 § om rörligt tillägg, dock att sådan befattningshavare skall vara pliktig att, där-
est de allmänna levnadskostnaderna nedgå med tio procent eller mera i förhållande till ¹⁰⁰/₁₁₀ av levnadskostnaderna i mars 1946, efter prövning av Kungl. Maj:t och riksdagen vidkännas minskning med högst fem procent av grundbeloppet av tjänstepension eller beloppet av tjänstelivränta.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1951.

Förslag

till

kungörelse om ändring i 1947 års familjepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 419).

Härigenom förordnas, att 1 § 1 och 3 mom., 2 § 3 mom., 3 §, 12 § 1 och 2 mom., 13 §, 14 § 2 mom. samt 15 § 1 mom. ävensom rubriken framför 12 § 1947 års familjepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

1 §.

1 mom. Detta reglemente äger tillämpning beträffande:

a) rektor eller lärare, som är underkastad 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna;

b) den som — — — tjänstepensionsreglemente; samt

¹ Senaste lydelse, se beträffande 1 § 1 mom. 1949: 258 och beträffande 12 § 1 mom. 1948: 592. Se därjämte beträffande 12 § 1 mom. och 14 § 2 mom. prop. 1951: 184.

c) den som, efter att på grund av stadgandet under a) här ovan hava blivit underkastad detta reglemente, avgått från sin befattning utan rätt att för densamma komma i åtnjutande av pension varom under b) förmåles, under förutsättning att befattningshavaren under sammanlagt minst tre år före avgången innehåft anställning, som vid nämnda tidpunkt varit förenad med tjänstepensionsrätt, varom i 3 mom. tredje stycket här nedan förmåles.

Bestämmelsen under c) här ovan avser icke sådant fall, då befattningshavaren efter avgången innehåft annan anställning, förenad med tjänstepensionsrätt, som nyss sagts.

3 mom. Vad i detta reglemente sägs om befattningshavare skall, där ej annat framgår, i tillämpliga delar gälla med avseende å sådan förutvarande befattningshavare, som i 1 mom. b) eller c) avses.

Vad i — — — svarande engångsbelopp.

Med tjänste- — — — eller familjepensionsbestämmelser.

2 §.

3 mom. Då befattningshavare i dom å äktenskapsskillnad förpliktas att till sin make utgiva underhållsbidrag eller i skillnadsmålet visats föreligga avtal om sådant underhållsbidrag, äger domstolen, om makarna levt tillsammans under minst fem år och befattningshavarens make vid sammanlevnandens hävande uppnått en ålder av minst 30 år samt det i övrigt med hänsyn till omständigheterna finnes skäligt, förordna att maken skall vara berättigad till familjepension eller familjelivränta, som avses i detta reglemente.

Sålunda meddelat — — — nytt gifte.

Äger förordnande som nyss sagts giltighet, må sådant förordnande ej med laga verkan meddelas till förmån för befattningshavarens make i senare äktenskap.

3 §.

Innehade avliden befattningshavare vid frånfället familjepensionsrätt enligt bestämmelserna i 1 § detta reglemente för mer än en befattning, skall familjepension eller familjelivränta för varje befattning utgå enligt för densamma meddelade bestämmelser, dock med iakttagande av de i 15 § 1 mom. meddelade bestämmelserna rörande sammanträffande förmåner.

Efter den — — — familjelivränta utgå.

Där avliden befattningshavare vid frånfället innehade familjepensionsrätt enligt reglementet såväl för rektorsbefattning som för ordinarie lärarbefattning, må oavsett bestämmelsen i första stycket, familjepension eller familjelivränta utgå allenast för rektorsbefattningen.

2 kap. Rektorer.

12 §.

1 mom. Beträffande familjepension åt efterlevande efter rektor skola bestämmelserna i 6—8 samt 10 och 11 §§ äga motsvarande tillämpning.

Härvid skall — — — års ålder.

2 mom. Såsom familjepensionsunderlag för rektorsbefattning skall gälla det belopp, som anges i följande tabell.

S k o l f o r m	Familjepensions- underlag kronor
Högre folkskola	3 180
Annan högre kommunal skola:	
om rektor ej innehar adjunktskompetens ..	3 444
om rektor innehar adjunktskompetens	3 696

13 §.

Familjelivränta enligt detta reglemente tillkommer efterlevande till förutvarande befattningshavare, varom förmäles i 1 § 1 mom. c).

14 §.

2 mom. Familjepensionstalet för livränta bestämmes, där ej annat förordas av vad här nedan stadgas, till ett belopp motsvarande så stor del av det för befattningshavaren senast gällande familjepensionsunderlaget, som antalet vid avgången uppnådda fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår av det slag, varom i 10 § a) och b) förmäles, utgör av 120 eller — där vid avgången uppnådda tjänstår, utökade med tid, som från avgången må hava återstått till pensioneringsperiodens inträde, uppgå till mer än 120 fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår — av det större tal, som uppkommer genom berörda utökning.

I fråga om beräkning av tjänstår samt tid för pensioneringsperiodens inträde för rektor skola härvid stadgandena i 12 § 1 mom. andra stycket lända till efterrättelse.

Vid beräkning — — — två tredjedelar.

I övrigt — — — motsvarande tillämpning.

15 §.

1 mom. Innehade avliden befattningshavare vid frånfället familjepensionsrätt för mer än en befattning, antingen enligt detta reglemente eller enligt såväl detta reglemente som andra familjepensionsbestämmelser, beror på Kungl. Maj:ts prövning, om och i vad mån de förmåner, vilka tillhöra endera respektive den enligt detta reglemente utgående familjepensionen eller familjelivräntan, av sådan anledning skola minskas med de till den andra familjepensionen eller familjelivräntan hörande förmånerna.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1951.

F ö r s l a g

till

kungörelse om ändrad lydelse av 17 § 2 mom. 1947 års tjänstepensionsreglemente för folkskolan den 30 juni 1947 (nr 420).

Härigenom förordnas, att 17 § 2 mom. 1947 års tjänstepensionsreglemente för folkskolan den 30 juni 1947 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

17 §.

2 mom. Rörligt tillägg — — — års ålder.

Härvid skall dock iakttagas, att tillägg ej beräknas å belopp, varmed grundbeloppet överstiger 1 100 kronor, och ej heller å däri ingående öretal, som överskjuter fullt krontal.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1951.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 april
1951.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NYGREN.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, försvars-, finans-, ecklesiastik- och jordbruksdepartementen samt t. f. chefen för inrikesdepartementet anmäler chefen för civildepartementet, statsrådet Lingman, vissa pensionsfrågor m. m. och anför därvid följande.

1:o.

Vissa ändringar i 1947 års pensionsreglementen.

I årets statsverksproposition (II ht, p. 32 och XI ht, p. 28) har föreslagits viss lönereglering från och med den 1 juli 1951 för överläkare vid fångvårdens sinnessjukavdelningar samt för överläkare vid statens sinnessjukhus och vid statens anstalt för fallandesjuka. För sådan överläkare äro pensionsunderlagen med hänsyn till vissa utöver lönen utgående förmåner bestämda till de belopp, som enligt de allmänna reglerna gälla för befattningshavare i lönegraden närmast över den, till vilken överläkartjänsten är hänförd. Då samtliga ifrågavarande överläkare enligt löneregleringsförslagen skola hänföras till lönegraden Ca 32, bör vid bifall härtill föreskrivas, att såsom pensionsunderlag skola tillämpas de underlag, som fastställts för löneklass 36 å löneplan nr 1.

I propositionen 1951:126 har i anslutning till den lönereglering, som i propositionen 1951:113 föreslagits för bl. a. lärarpersonalen vid lantmanna- och lantbruksskolor, framlagts förslag om överförande å löneplan av viss lärarpersonal vid den statliga lantbruksskolan vid Ultuna, vilka befattningshavare vid bifall till förslaget bli underkastade 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. Härvid erfordras specialbestämmelser av motsvarande slag, som i propositionen 1951:113 förordats beträffande lärarpersonalen vid de icke-statliga lantbruksundervisningsanstalterna. Sålunda bör avgångsskyldigheten för de berörda befattningshavarna vid Ultuna inträda vid utgången av den årsperiod — den 1 november — den 31 oktober — under vilken stadgad levnadsålder uppnås. Vidare bör vid bifall till

vad som föreslagits i propositionen 1951:113 föreskrivas, att såsom pensionsunderlag för rektor skola tillämpas de underlag, som gälla för löneklass 33 å löneplan nr 1.

I tjänste- och familjepensionsreglementena för de högre kommunala skolorna och tjänstepensionsreglementet för folkskolan påkallas vissa ändringar med hänsyn till vad som förordats i propositionerna 1951:112 angående löne- och pensionsreglering för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m. och 1951:114 angående lönerevision för vissa chefstjänstemän m. m.

Vad sistnämnda proposition angår har däri föreslagits en sådan ändring av 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, att det maximibelopp av tjänstepensionsunderlaget, varå rörligt tillägg må beräknas, höjes från 800 kronor till 1 100 kronor för månad. Motsvarande ändring torde böra företagas i tjänstepensionsreglementena för de högre kommunala skolorna och för folkskolan.

I propositionen 1951:112 har förordats bl. a., att rektorsbefattningarna vid de högre kommunala skolorna skola inrättas såsom särskilda tjänster med lönegradsbeteckningen Cb liksom vid de högre allmänna läroverken och realskolorna. Härav föranledas vissa ändringar av formell natur i tjänste- och familjepensionsreglementena för de högre kommunala skolorna. Någon höjning av pensionsunderlagen bör således icke ske.

I fråga om motiven för de nu ifrågavarande ändringsförslagen torde jag få hänvisa till förenämnda propositioner.

I enlighet med det anförda har inom civildepartementet upprättats förslag till

1) *kungörelse om ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416),*

2) *kungörelse om ändring i 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417),*

3) *kungörelse om ändring i 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 418),*

4) *kungörelse om ändring i 1947 års familjepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 419), samt*

5) *kungörelse om ändrad lydelse av 17 § 2 mom. 1947 års tjänstepensionsreglemente för folkskolan den 30 juni 1947 (nr 420).*

Dessa författningsförslag torde böra underställas riksdagen för godkännande.

Med hänsyn till det system med pensioneringsperioder, som i annan proposition föreslagits och som förutsättes skola tillämpas även beträffande personalen vid lantbruksskolan vid Ultuna, har den förut berörda bestämmelsen att avgång skall ske vid utgången av viss tidrymd icke ansetts lämpligen böra intagas i författningstexten utan densamma torde få meddelas i särskild ordning.

Författningsförslagen böra träda i kraft den 1 juli 1951. Erforderliga övergångsbestämmelser torde få utfärdas av Kungl. Maj:t.

2:o.

Förhöjd pension åt viss reservpersonal.

Senast meddelade bestämmelser angående personal i försvarets reserver återfinnas i reservbefälskungörelserna för armén, marinen och flygvapnet den 19 november 1943, nr 815—817, vilka trädde i kraft den 1 januari 1944. Från och med sistnämnda dag upphävdes dittills gällande författningar i ämnet, nämligen förordningarna den 23 september 1927, nr 364—366, avseende armén, flottan och kustartilleriet, den 9 juni 1933, nr 360—362, avseende mariningenjör-, marinintendentur- och marinläkarkårerna, samt den 31 maj 1934, nr 218, avseende flygvapnet. De äldre bestämmelserna skulle emellertid alltså i viss utsträckning äga tillämpning å den vid de nya kungörelsernas ikraftträdande i reserv anställda personalen.

Enligt dessa äldre bestämmelser ägde förtidsavgången och reservanställd personal, som i vederbörlig ordning fullgjort föreskriven tjänstgöringsskyldighet, efter fyllda 55 år komma i åtnjutande av årlig pension, officer (likställd) med 900 kronor och underofficer med 672 kronor. Å dessa belopp utgingo dyrtidstillägg och senare även kristillägg, vilka tilläggsförmåner enligt för dylika förmåner stadgade grunder beräknades å på visst sätt förhöjda underlag. I samband med den allmänna omreglering av äldre tjänstepensioner, som ägt rum enligt kungörelserna den 31 maj 1946, nr 402, och den 30 juni 1947, nr 657, ha nyssnämnda pensionsbelopp tekniskt omräknats med hänsyn till de ändrade reglerna för tilläggsförmånernas beräkning. Under budgetåret 1946/47 utgjorde sålunda nu ifrågavarande, enligt bestämmelserna i 1927, 1933 och 1934 års reservbefälsförordningar utgående pensioner 1 128 kronor för officer och 876 kronor för underofficer, å vilka belopp utgingo rörligt tillägg och kristillägg enligt då stadgade grunder. Från och med den 1 juli 1947 ha pensionerna utgått med 1 380 respektive 1 068 kronor jämte rörligt tillägg enligt samma grunder, som tillämpas beträffande lön enligt statens allmänna avlöningsreglemente.

1942 års reservbefälsakkunniga, vilkas förslag ligger till grund för de nu gällande reservbefälskungörelserna, föreslogo, att reservpensionen skulle utgå med skilda belopp allteftersom anställningshavaren kvarstått i reserv intill utgången av det år, varunder han uppnått 38, 47 eller 55 år. Pensionen för anställningshavare, tillhörande den första kategorien, ansågo de sakkunniga böra sättas något lägre än de dåvarande pensionerna å 900 och 672 kronor, enär den prestation, som uppfyllts, både faktiskt och framför allt i förhållande till de värnpliktigas tjänstgöring avsevärt understeg vad som dittills krävts för att erhålla pensionsrätt. För egen del föreslogo de sakkunniga i fråga om denna personal, att pensionen skulle bestämmas till 780 kronor för officer och 600 kronor för underofficer. För den som kvarstått i reserv till och med det kalenderår, varunder han fyllt 47 år, föreslogo de sakkunniga, att pensionsbeloppet skulle bestämmas till 1 020 respektive 780 kronor, alltså något högre än den äldre reservpensionen. Slutligen föreslogo de sak-

kunniga, att den som kvarstått i reserv till och med utgången av det kalenderår, varunder 55 års ålder uppnåddes, skulle få uppbära pension av 1 200 respektive 900 kronor. Å pensionerna skulle enligt de sakkunnigas förslag utgå tilläggsförmåner i form av dyrtidstillägg och kristillägg enligt samma grunder, som tillämpades i fråga om de pensioner, som utginge enligt dittills gällande reservbefälsförordningar. De sakkunniga anförde härvid, att det naturligen kunde ifrågasättas, huruvida icke en inräkning i pensionsbeloppen av viss del av dyrtidstillägget borde äga rum med därav följande övergång till systemet med rörligt tillägg enligt de nya avlöningsreglementenas principer. Att de sakkunniga för sin del icke ansett sig böra föreslå en dylik omläggning sammanhängde med att därmed skulle följa en avsevärd reell förbättring av förmånerna för dem, som i stället för pension uttog mot pensionens värde svarande kapitalbelopp. Å dylikt kapitalbelopp beräknades nämligen icke dyrtidstillägg. Med genomförandet av en sådan förbättring kunde det befaras att antalet av dem, som i stället för pension uttog dess kapitalbelopp, komme att ytterligare ökas. En dylik utveckling ansåge de sakkunniga icke vara önskvärd.

I yttrande över de sakkunnigas förslag anförde *statskontoret* bl. a. följande.

Medan den vanliga tjänstepensionen närmast har till syfte att bereda en avgången tjänsteman medel till hans ålderdomsförsörjning, har reservpensionen en väsentligt annan karaktär. Sistnämnda pension är sålunda närmast att betrakta som en premie avsedd att underlätta reservpersonalens rekrytering och kompensera densamma för de särskilda kostnader och olägenheter, som reservtjänstgöringen för med sig. Denna reservpensionens karaktär framträder särskilt tydligt genom att vederbörande vid uppnåendet av viss ålder har valfrihet att utbyta den årliga »pensionspremiem» mot en engångsersättning, som är att likställa med avskedsgratifikation. Benämningen »pension» måste därför även enligt nuvarande ordning anses missvisande och ägnad att skapa oklarhet i begreppen. Genom att betrakta reservpensionen som en tjänstepension i vedertagen bemärkelse ledes man i likhet med de sakkunniga fram till en utbyggnad av systemet till att omfatta även ett slags familjepensionsrätt för de efterlevande. Hur behjärtansvärd en dylik anordning än kan förefalla, anser likväl statskontoret att viss återhållsamhet i detta avseende är motiverad. Därest statskontorets i tidigare sammanhang framförda förslag, att första anställningsperioden för all reservpersonal skall utlöpa vid 47 års ålder, vinner beaktande, bortfaller den första pensionsgruppen. Skulle de sakkunnigas förslag beträffande antalet anställningsperioder godkännas, synas i allt fall tillräckliga skäl knappast föreligga att tillerkänna den personal, som avföres ur reserven redan vid 38 års ålder, rätt till särskild pension eller ett mot dennas kapitaliserade värde svarande belopp. Enligt statskontorets mening kan det ifrågasättas, om reservpensionen bör bibehållas för någon annan kategori än den, som kvarstår i reserven till fyllda 55 år. För den, som frivilligt avgår eller av annan orsak — t. ex. ådagalagd olämplighet — avföres ur reserven dessförinnan, synes ersättningen kunna begränsas till en avskedsgratifikation till belopp ungefärligen motsvarande hälften av pensionens uträknade kapitalvärde. Beträffande storleken av den pension, som skulle tillfalla reservbefäl, som kvarstått i reserven till 55 års ålder, torde de av de sakkunniga föreslagna pensionsbeloppen, 1 200 kronor respektive

900 kronor kunna godtagas, dock med den viktiga begränsningen, att något dyrtidstillägg icke synes böra utgå å desamma. Redan den omständigheten, att man vid uträkningen av pensionens kapitaliserade värde hittills icke medräknat dyrtidstillägg, talar för en dylik begränsning. Med hänsyn till reservpensionens speciella karaktär torde heller inga sakliga skäl kunna anföras till stöd för utbetalande av dyrtidstillägg å här avsedda ersättningar. Gentemot statskontorets förslag om en avveckling av de rörliga förmånerna å reservpensionerna kommer givetvis att anföras, att för närvarande dyrtidstillägg och kristillägg utgå å dessa pensioner, varför med nuvarande indexläge ett godtagande av detta förslag i realiteten skulle innebära en försämring av pensionerna. I anledning härav torde emellertid böra uppmärksammas, att — såvitt ämbetsverket kan bedöma — frågan om reservpensionerna kommit i ett helt annat läge genom införandet i värnpliktslagen av en skyldighet för varje svensk man att underkasta sig officersutbildning. Medan sålunda med tidigare ordning reservpensionen utgjorde en kompensation för, i första hand, den extra utbildningen och, i andra hand, den särskilda tjänstgöringsskyldigheten, kvarstår efter omläggningen i princip endast att särskilt kompensera reservofficeren i förhållande till den värnpliktige officeren för reservofficerens vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet. Härtill kommer, att under de senaste åren den statliga lönepolitiken alltmera tagit sikte på att i fråga om statliga befattningshavare förbehålla indexreglerade löner och pensioner åt sådana anställningshavare, vilka ha sin huvudsakliga försörjning av staten.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 5 mars 1943 av frågan om krigsmaktens reservpersonal anförde dåvarande *chefen för försvarsdepartementet*, att han icke kunde ansluta sig till statskontorets förslag att pensionsrätt skulle tillkomma allenast personal, som kvarstode i reserven till 55 års ålder. Att icke medgiva pension för personal, som tillhörde reserven till 38 års ålder, kunde enligt departementschefens uppfattning icke överensstämma med rättvisa och billighet, och att ersätta pensionen till anställningshavare, som avginge ur reserven före 55 års ålder, med engångsbelopp jämlikt statskontorets förslag ansåge departementschefen innebära en försämring, som kunde äventyra rekryteringen. Departementschefen fann sig alltså böra tillstyrka, att i enlighet med de sakkunnigas förslag pension — dock med olika belopp — finge utgå vare sig anställningen slutade vid 38, 47 eller 55 års ålder. Beträffande tilläggsförmåner å pensionerna anförde departementschefen, att det måste anses önskvärt, att rörligt tillägg utginge å pensionerna i stället för dyrtidstillägg såsom de sakkunniga tänkt sig, samt att från denna utgångspunkt den årliga pensionen syntes böra bestämmas till 840 kronor för officer och 660 kronor för underofficer vid avgång tidigast med utgången av det kalenderår, varunder 38 års ålder uppnåts, till 1 080 kronor för officer och 840 kronor för underofficer vid avgång tidigast med utgången av det kalenderår, varunder 47 års ålder uppnåts, ävensom till 1 320 kronor för officer och 1 020 kronor för underofficer vid avgång tidigast med utgången av det kalenderår, varunder 55 års ålder uppnåts.

Beträffande rätten för reservpersonalen att i stället för pension uttaga ett mot pensionens kapitaliserade värde svarande belopp anförde departementschefen i huvudsak följande.

Liksom hittills bör reservpersonalen äga möjlighet att på en gång uttaga dylikt engångsbelopp. Vid beräkningen av det kapitaliserade värdet bör, i likhet med vad som för närvarande gäller och de sakkunniga förutsatt, hänsyn tagas endast till själva pensionsbeloppet men ej till därå utgående tillägg. Den av mig här förut förordade höjningen av pensionsbeloppen i förhållande till de sakkunnigas förslag medför emellertid en höjning jämväl av de kapitaliserade värdena. För denna höjning saknas i och för sig skäl, eftersom pensionsbeloppens höjning i princip endast innebär, att en del av dyrtidstillägget inräknats i pensionsbeloppen. Härtill kommer, att det ur social synpunkt är angeläget att möjligheten att uttaga pensionen i form av ett engångsbelopp begagnas endast i undantagsfall. Två olika utvägar att undvika höjningen av de kapitaliserade värdena synas stå till buds. Antingen kan till grund för kapitaliseringen läggas endast viss del av pensionsbeloppen eller också kan kapitaliseringen ske efter en något högre procentsats än de sakkunniga föreslagit. Förstnämnda utväg synes emellertid med hänsyn till uppkommande tekniska svårigheter icke böra ifrågakomma. Vad beträffar procentsatsen vill jag erinra därom, att densamma från personalhåll ifrågasatts skola närmare anknytas till gällande ränteläge och sålunda fastställas till tre eller tre och en halv procent. En dylik sänkning av procentsatsen skulle direkt uppmuntra till uttagning av pension i form av engångsbelopp och kan därför icke av mig biträdas; fastmer synes med hänsyn till det förut anförda av de sakkunniga föreslagna procentsats, fem procent, böra höjas. Jag har därför övervägt att föreslå kapitaliseringsprocentens fastställande till sex procent. Då emellertid en höjning, motsvarande den verkställda uppräknings av pensionsbeloppen, icke torde uppgå till mer än ungefär en fjärdedels procent, har jag dock slutligen stannat för att icke föreslå någon ändring av hittills gällande procentsats och förordar alltså, att kapitaliseringen bestämmas skola ske efter fem procent.

De i 1943 års reservbefälskungörelser innefattade bestämmelserna överensstämma med vad departementschefen sålunda föreslagit. Efter teknisk omreglering enligt den från och med den 1 juli 1947 gällande kungörelsen nr 657/1947 utgöra pensionsbeloppen i de tre olika grupperna för officer respektive 1 020, 1 320 och 1 608 kronor samt för underofficer respektive 804, 1 020 och 1 248 kronor, vartill kommer rörligt tillägg enligt grunder, som gälla i fråga om lön jämlikt statens allmänna avlöningsreglemente.

I en år 1947 hos Kungl. Maj:t gjord framställning ha de svenska reservofficersförbunden, genom sin centralstyrelse, och svenska reservunderofficersförbundet hemställt om höjning av grundbeloppen av pensionerna enligt 1943 års reservbefälskungörelser. Förbunden ha därvid gjort gällande, att sagda grundbelopp kommit att fastställas till lägre belopp än som åsyftats vid bestämmelsernas utarbetande, i det att vid den omräkning av de av de sakkunniga föreslagna pensionsbeloppen, som måst vidtagas med anledning därav att å pensionerna skulle utgå rörligt tillägg i stället för dyrtidstillägg, icke uppmärksamrats, att dyrtidstillägget i motsats till det rörliga tillägget beräknades å enligt vissa grunder förhöjt underlag. Följden härav hade blivit bl. a., att de pensionsförmåner, som enligt 1943 års reservbefälskungörelser utginge till beställningshavare, vilken kvarstätt i reserv till 47 års ål-

der, understege de pensionsförmåner, som tillkomme personal, vilken varit underkastad närmast dessförinnan gällande reservbefälsbestämmelser och haft mindre tjänstgöringsskyldighet än förstnämnda beställningshavare.

I anslutning till vad sålunda anförts ha förbunden anhållit, att grundbeloppen av pensionerna enligt 1943 års kungörelser måtte höjas med så stort belopp, som erfordrades för att pensionerna inberäknat rörligt tillägg och kristillägg icke komme att understiga de av 1942 års reservbefälsakkunniga föreslagna grundbeloppen jämte dyrtidstillägg och kristillägg.

Statskontoret anförde i utlåtande den 21 maj 1947 över nyssberörda framställning följande.

Den av förbunden påvisade differensen mellan pensionsförmånerna har ytterst sin grund i anordningen med särskilda tilläggsunderlag vid bestämmandet av dyrtidstillägg å de lägsta pensionsbeloppen, vilken i högre indexlägen medför, att pensioner enligt de äldre förordningarna komma att överstiga pensioner enligt 1943 års reservbefälskungörelser. Göras åter jämförelser mellan pensionsförmånerna vid indextalet 156 — den i allmänna tjänstepensionsreglementet förutsatta principen för jämförelse av pensionsbelopp med olikartade tilläggsförmåner — blir exempelvis reservpensionen för officerare enligt 1927 och 1934 års förordningar 1 044 kronor mot 1 080 kronor enligt 1943 års kungörelser. Vid en övergång till systemet med rörligt tillägg är det icke möjligt att i alla lägen ernå full överensstämmelse med förut gällande grunder. Vid stigande index komma sålunda pensionerna med rörligt tillägg att understiga pensioner, å vilka tillkommer dyrtidstillägg. Genom att 1946 års tekniska omräkning av de äldre reservpensionerna, som innebar en övergång från dyrtidstillägg till rörligt tillägg, skedde vid då rådande höga indexläge, har den föreliggande differensen blivit fastlåst. Då emellertid de pensionsbelopp, som utgå enligt 1943 års kungörelser, enligt statskontorets mening synas vara i och för sig skäliga, anser ämbetsverket den påvisade differensen i förhållande till beloppen enligt 1927 och 1934 års förordningar icke böra föranleda en höjning av förstnämnda belopp.

Försvarets civilförvaltning avgav utlåtande i ärendet den 6 juni 1947 och anförde därvid, att — oavsett vilken anledningen kunde ha varit till att pensionerna år 1943 bestämts såsom skett — det förefölle ämbetsverket tveksamt, om tillräckliga skäl föreläge för en omräkning av de fastställda beloppen.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 10 januari 1948 dagtecknad skrift ha *reservofficers- och reservunderofficersförbunden* därefter — under framhållande att i och med tillkomsten av 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente de allmänna tjänstepensionerna undergått icke oväsentliga förhöjningar, motiverade av de ökade levnadskostnaderna och penningvärdets försämring — hemställt, att såväl äldre som nya reservpensioner måtte höjas till belopp, som med hänsyn till höjningen av de allmänna tjänstepensionerna kunde anses skäliga, och att i samband därmed pensionerna enligt 1943 års reservbefälskungörelser måtte bestämmas till sådana belopp, att de komme att stå i proportion till reservpensionerna enligt 1927 och 1934 års reservbefälsförordningar.

I utlåtande den 30 januari 1948 över sistnämnda framställning har *försva-*

rets civilförvaltning erinrat, att anledningen till att personal i försvarsväsendets reserver icke kommit att omfattas av den från och med den 1 juli 1947 genomförda pensionsregleringen vore att söka bl. a. i det förhållandet att reservpensionerna icke vore att jämställa med tjänstepensioner i allmänhet. Civilförvaltningen har vidare anfört, att ämbetsverket icke funne skäl frånga sin i utlåtandet den 6 juni 1947 uttalade uppfattning i annan mån än att ämbetsverket ansåge det otillfredsställande, att reservpersonal, som fullgjort tjänstgöring enligt 1943 års bestämmelser intill utgången av det år, varunder 47 års ålder uppnåtts, skulle erhålla lägre pension än den personal, som vore hänförlig till 1927 och 1934 års förordningar och vars tjänstgöring i fredstid upphörde med utgången av det år, varunder vederbörande fyllde 42 respektive 40 år.

Statskontoret har i utlåtande den 6 februari 1948 över förbundens sist omnämnda framställning anfört följande.

Såsom ämbetsverket i olika sammanhang framhållit har reservpensionen väsentligen annan karaktär än den vanliga tjänstepensionen. Reservpensionen är sålunda närmast att betrakta såsom en premie avsedd att underlätta reservpersonalens rekrytering och kompensera den för de särskilda kostnader och olägenheter, som reservtjänstgöringen för med sig. Denna reservpensionens speciella karaktär har jämväl kommit till uttryck i det förhållandet, att något närmare samband icke upprätthållits mellan reservpensionen och den övriga ersättning, som tillkommer reservpersonalen.

Den under år 1947 genomförda löneregleringen för befattningshavare i statens tjänst m. fl. har visserligen kommit att öva inflytande även på avlöningsvillkoren för anställningshavare i försvarsväsendets reserver. För reservpersonalen gäller nämligen, nu liksom tidigare, att avlöningen under tjänstgöringen bestämmes efter för motsvarande personal på aktiv stat gällande grunder. Den omständigheten att avlöningsförmånerna undergått förändring på grund av för den aktiva personalen genomförd lönereglering har emellertid tidigare icke föranlett en motsvarande reglering av reservpersonalens pensionsförhållanden. Ej heller kan den år 1947 genomförda pensionsregleringen för statstjänstemännen tagas till intäkt för en revision av reservpensionerna, då dessa ej varit satta i relation till de allmänna pensionerna. För egen del har statskontoret, såsom framgår av ämbetsverkets utlåtande den 21 maj 1947 över reservofficers- och reservunderofficersförbundens år 1947 i pensionsfrågan gjorda framställning, ansett de pensionsbelopp, som utgå enligt 1943 års kungörelser, i och för sig skäliga samt avvisat förslaget om höjning av dessa belopp i förhållande till pensionsbeloppen enligt 1927 och 1934 års reservbefälsförordningar. Av detta statskontorets ställningstagande torde följa, att ämbetsverket icke heller finner skäl föreligga för den nu föreslagna allmänna höjningen av reservpensionsbeloppen enligt samtliga gällande reservbefälsförfattningar.

Departementschefen.

I likhet med ämbetsverken och på i huvudsak de skäl, som anförts av dessa, finner jag mig icke kunna tillstyrka tillmötesgående av det i förbundens senaste skrivelse framställda yrkandet om en allmän förbättring av såväl äldre som nyare reservpensioner. Icke heller finner jag mig kunna biträda den i förbundens tidigare skrivelse gjorda framställningen om justering av pensionerna enligt 1943 års kungörelser till belopp, vartill

desamma skulle uppgå, därest de bestämdes i direkt anknytning till vad 1942 års reservbefälssakkunniga föreslagit samt tekniskt omräknades på grund av övergången till system med rörligt tillägg i stället för dyrtidstillägg. Däremot finner jag det förtjänt av övervägande, huruvida icke någon jämkning av de år 1943 fastställda pensionsbeloppen skäligen bör äga rum för åstadkommande av lämplig relation mellan dessa belopp och äldre pensioner. I samband härmed må erinras, att förutvarande chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, i svar år 1948 å en interpellation, avseende löne- och pensionsförhållandena för försvarsväsendets reserver, uttalade, att han hade för avsikt att, sedan erforderlig ytterligare utredning verkställets, föreslå Kungl. Maj:t framläggande av proposition till riksdagen om jämkning av pensionsbeloppen enligt 1943 års reservbefälskungörelser i sist omnämnda syfte.

Såsom den föregående redogörelsen utvisar uppgå pensionsbeloppen för reservofficerare efter den tekniska omräkning, som genomförts från och med den 1 juli 1947 i syfte att å samtliga pensionsbelopp skulle utgå rörligt tillägg enligt från sistnämnda tidpunkt gällande grunder, till följande belopp, nämligen pensioner enligt 1927, 1933 och 1934 års reservbefälsförordningar till 1 380 kronor samt pensioner enligt 1943 års reservbefälskungörelser till 1 020 kronor i fall då tjänstgöringsskyldigheten upphört vid 38 års ålder, till 1 320 kronor i fall då tjänstgöringsskyldigheten upphört vid 47 års ålder, och till 1 608 kronor i fall då tjänstgöringsskyldigheten upphört vid 55 års ålder. För reservunderofficerarna uppgå pensionsbeloppen till 1 068 kronor enligt de äldre författningarna samt till respektive 804, 1 020 och 1 248 kronor enligt 1943 års kungörelser. Såsom förbunden påpekat understiger sålunda reservpension enligt 1943 års kungörelser för anställningshavare, vilken varit tjänstgöringsskyldig till 47 års ålder, den pension, som tillkommer äldre författningar underkastad anställningshavare, vilken varit tjänstgöringsskyldig allenast intill 42 eller, beträffande flygvapnet, 40 års ålder.

I anslutning till vad jag i det föregående anfört förordar jag, att pensioner, som sålunda enligt 1943 års bestämmelser utgå till anställningshavare, vilka tillhört reserven till 47 års ålder, höjas så att de komma att något överstiga äldre reservpensioner och att i samband härmed någon justering uppåt vidtages även av pensioner enligt samma bestämmelser åt personal i reserven, som kvarstått till 55 års ålder. Beträffande den närmare avvägningen av beloppen finner jag mig för egen del böra tillstyrka, att de nuvarande pensionsbeloppen enligt 1943 års kungörelser åt anställningshavare, som kvarstått till 47 eller 55 års ålder, eller alltså 1 080 respektive 1 320 kronor (efter omreglering 1 320 och 1 608 kronor) för reservofficerare och 840 respektive 1 020 kronor (efter omreglering 1 020 kronor och 1 248 kronor) för reservunderofficerare höjas till 1 152 respektive 1 368 kronor (efter omreglering 1 404 och 1 668 kronor) för reservofficerare samt till 900 respektive 1 068 kronor (efter omreglering 1 104 och 1 308 kronor) för reservunderofficerare.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i 1943 års reservbefälskungörelser, som påkallas av bifall till vad jag här förordat. Ändringarna synas böra träda i kraft den 1 juli 1951. I anslutning härtill må omnämnas, att på grund av övergångsbestämmelser, meddelade i samband med tillkomsten av 1943 års kungörelser, pension enligt bestämmelserna i dessa kungörelser kan utgå först från år 1952.

Den föreslagna pensionsförbättringen kommer att medföra en höjning av de engångsbelopp, motsvarande pensionens kapitaliserade värde, vilka de pensionsberättigade äga utbekomma i stället för pension. En sådan konsekvens förefaller i och för sig icke önskvärd men höjningen synes mig vara alltför obetydlig för att motivera ändrade kapitaliseringsgrunder.

3:o.

Sammanträffande av reservpension med lön eller tjänstepension.

Förutom i de under nästföregående punkt berörda författningarna äro bestämmelser om rätt till reservpension för förtidsavgången och reservanställd personal i försvarets reserver meddelade i ett antal äldre författningar, vilka alltjämt äro av betydelse. Bestämmelser om reservpension finnas sålunda intagna i följande reservbefälsförfattningar, nämligen

förordningen den 27 juni 1902 (nr 74) angående antagning, utbildning och pensionering av reservbefäl vid flottan,

förordningen den 28 november 1902 (nr 117) angående anställning och pensionering av läkare vid marinläkarkåren i flottans reserv,

förordningen den 13 oktober 1905 (nr 63) angående mariningenjörkårens reserv,

förordningen den 9 februari 1906 (nr 4) angående arméns reserver av befäl och civilmilitär personal,

förordningen den 15 november 1912 (nr 413) angående arméns reserver av befäl och civilmilitär personal,

kungörelserna den 18 juni 1915 (nr 238 och 239) angående antagning, utbildning och pensionering av befäl i flottans respektive kustartilleriets reserv,

förordningarna den 23 september 1927 (nr 364—366) angående befäl och civilmilitär personal i arméns reserver samt befäl i flottans respektive kustartilleriets reserv,

förordningarna den 9 juni 1933 (nr 360—362) angående mariningenjör- respektive marinintendentur- och marinläkarkårens reserv,

förordningen den 31 maj 1934 (nr 218) angående personal i flygvapnets reserv samt

kungörelserna den 19 november 1943 (nr 815—817) angående personal i arméns, marinens och flygvapnets reserver.

Bestämmelser om reservpension äro därjämte meddelade i förordningen den 18 juni 1937 (nr 677) angående väg- och vattenbyggnadskåren.

Reservbefälsförfattningarna kunna uppdelas på tre grupper, nämligen dels de, som härröra från tid före 1927, dels de, som tillkommit under sagda år eller på 1930-talet, och dels 1943 års kungörelser. För att särskilja de tre grupperna från varandra användas i det följande benämningarna de äldre respektive de nyare och de nyaste reservbefälsförfattningarna.

Enligt *de äldre reservbefälsförfattningarna* utgår årlig pension med 500 kronor för viss civilmilitär personal, 300 kronor för officer och 200 kronor för underofficer. Å dessa grundbelopp utgå pensionstillägg enligt kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 360) och pensionsförhöjningar — benämnda förhöjning I och förhöjning II — enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280). Pensionstillägget och förhöjning II ha karaktären av faktiska förbättringar medan förhöjning I tillkommit i syfte att bereda kompensation för minskade dyrtidstilläggsförmåner. Å pensionerna jämte pensionstillägg och förhöjningar utgingo tidigare dyrtids- och kristillägg, vilka förmåner beräknades å på visst sätt förhöjda underlag. I syfte att nå anknytning till modernare system för beräkande av rörliga tilläggsförmåner gjordes ifrågavarande pensioner den 1 juli 1946 till föremål för teknisk omreglering i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 31 maj 1946 (nr 402); å de omreglerade pensionsbeloppen utgingo rörliga tilläggsförmåner — rörligt tillägg och kristillägg — enligt 1941 års pensionssystem. I samband med den allmänna pensionsreglering, som genomfördes den 1 juli 1947, blevo enligt bestämmelserna i kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 657) här avsedda pensioner ånyo tekniskt omreglerade och uppgå numera för år räknat till 1 476 kronor för den civilmilitära personalen, 1 200 kronor för officer samt 1 068 kronor för underofficer. Rörligt tillägg å dessa belopp beräknas enligt de grunder, som gälla enligt 1947 års pensionssystem.

De årliga pensioner — 900 kronor för officer och vederlike samt 672 kronor för underofficer — vilka utgå enligt *de nyare reservbefälsförfattningarna*, äro avsedda att motsvara de pensioner, som inberäknat pensions-tillägg och förhöjningar tillkomma personal, underkastad de äldre reservbefälsförfattningarna; de pensioner, som utgå till officerare och vederlikar, ha dock blivit föremål för vissa justeringar. I likhet med pensioner enligt de äldre reservbefälsförfattningarna voro ifrågavarande pensioner tidigare förenade med dyrtidstillägg och kristillägg och ha gjorts till föremål för teknisk omreglering den 1 juli 1946 och den 1 juli 1947, varigenom tidigare utgående dyrtids- och kristillägg ersatts med rörligt tillägg enligt 1947 års pensionssystem. Efter den senast företagna omregleringen utgöra pensionernas årliga grundbelopp, såsom under nästföregående punkt nämnts, 1 380 kronor för officer och vederlike samt 1 068 kronor för underofficer.

I fråga om reservpension, utgående enligt *de nyaste reservbefälsförfattningarna*, torde jag få hänvisa till vad under nästföregående punkt anförts.

Reservpension utgår med samma belopp oberoende av om den sammanträffar med statlig lön eller tjänstepension och föranleder ej heller minsk-

ning av sådan sidoförmån. Sammanträffande med lön eller tjänstepension kan däremot medföra, att tilläggsförmånerna å reservpension utgå med reducerat belopp eller över huvud taget icke utgå. Härom må nämnas följande.

De särskilda med reservpensioner enligt de äldre reservbefälsförfattningarna förenade förmåner — pensionstillägg och förhöjning II — vilka ha karaktären av faktiska pensionsförbättringar, bortfalla i flertalet fall, då reservpensionen sammanträffar med annan förmån; pensionstillägg utgår ej i vidare mån än att de sammanlagda löne- och pensionsförmånerna, tillägget inräknat, ej överstiga 2 560 kronor, och förhöjning II utgår över huvud taget icke vid sammanträffande med tjänstepension. Förhöjning I däremot åtnjutes oberoende av om sammanträffande äger rum men utgår med lägre belopp då pensionstillägget bortfaller eller reduceras.

Även beträffande dyrtidstillägget finnas bestämmelser meddelade, vilka innebära att tillägget reduceras eller över huvud taget icke utgår, när reservpensionen jämte sammanträffande förmåner överstiger vissa angivna maximumbelopp. Åtnjutes vid sidan av reservpensionen annan med dyrtidstillägg förenad förmån, beräknas tillägg endast å så stor del av reservpensionen att den, sammanlagd med sidoförmånen, ej överstiger 700 kronor för månad, då sidoförmånen utgöres av lön, och 400 kronor för månad, då den utgöres av tjänstepension. Reducering sker enligt samma regel, då reservpensionen sammanträffar med lön enligt 1939 års lönesystem eller tjänstepension enligt 1941 års pensionssystem, men bestämmelserna härom äro, under hänsynstagande till att i sådan lön och tjänstepension är inräknat dyrtidstillägg, utformade så att övergången till nämnda löne- respektive pensionsystem icke skall medföra någon minskning av dyrtidstillägget å reservpensionen. I samtliga här berörda fall av sammanträffanden uteblir den i det föregående omförmälda förhöjningen av tilläggsunderlaget för dyrtidstillägget, därest reservpensionen jämte sidoförmån — såsom praktiskt taget alltid torde vara fallet — överstiger 150 kronor för månad. Vad angår det kristillägg, som utgår jämsides med dyrtidstillägget, gälla motsvarande reduktionsregler.

I likhet med dyrtidstillägget kunna å reservpensionen utgående rörliga tilläggsförmåner enligt 1941 års pensionssystem bli föremål för reducering, då reservpensionen sammanträffar med annan förmån. Enligt härom meddelade bestämmelser — intagna i 1943 års reservbefälskungörelser och 1946 års omregleringskungörelse — beräknas ifrågakvarande tilläggsförmåner å sammanlagda beloppet av reservpensionen jämte sidoförmån, dock högst å sammanlagt 900 kronor för månad vid sammanträffande med lön och 500 kronor för månad vid sammanträffande med tjänstepension.

Beträffande rörligt tillägg enligt 1947 års pensionssystem gäller på motsvarande sätt enligt 1947 års omregleringskungörelse, att tillägg må beräknas å sammanlagt högst 1 200 kronor för månad vid sammanträffande med lön och å sammanlagt högst 800 kronor för månad vid sammanträffande med tjänstepension.

De svenska reservofficersförbunden, genom sin centralstyrelse, och *svenska reservunderofficersförbundet* ha i gemensam skrivelse framhållit, att den avsevärda reducering av reservpensionsförmånerna, som i många fall uppkomme vid sammanträffande med annan förmån från statlig eller därmed jämförlig anställning, syntes förbunden mindre tillfredsställande och mindre väl överensstämma med reservpensionens särskilda karaktär. Särskilt otillfredsställande vore det, att reservpersonal, underkastad de äldre

reservbefälsförfattningarna, vid övergång från lön till tjänstepension i samband med pensionsavgång från civil statlig anställning finge vidkännas en icke oväsentlig minskning av reservpensionen. Under återopande härav ha förbunden hemställt, att vad som funnes stadgat om begränsning av pensionsförmån på den grund, att pensionen sammanträffade med lön eller annan pension från statlig eller därmed jämförlig anställning, icke skulle gälla i fråga om reservpension.

Statskontoret, som i ärendet avgivit utlåtande, har anfört följande i fråga om reservpensionens och de därmed förenade tilläggsförmånernas karaktär.

Statskontoret vill erinra, att ämbetsverket i sitt yttrande över 1942 års reservbefälsakkunnigas förslag till nya förordningar angående personalen i försvarets reserver framhållit bland annat, att reservpensionen hade en väsentligt annan karaktär än den vanliga tjänstepensionen. Reservpensionen vore enligt ämbetsverkets mening en premie, avsedd att underlätta personalens rekrytering och kompensera densamma för de särskilda kostnader och olägenheter, som reservtjänstgöringen förde med sig. Denna reservpensionens karaktär framträdde särskilt tydligt genom att vederbörande vid viss ålder hade valfrihet att utbyta den årliga pensionspremien mot en engångsersättning, som vore att likställa med avskedsgratifikation. Med hänsyn till reservpensionens karaktär ansåg statskontoret icke heller sakliga skäl kunna anföras till stöd för utbetalande av dyrtidstillägg å här avsedda förmåner. Genom statsmakternas beslut i anledning av sakkunnigförslaget bibehölls emellertid rätten till rörliga tilläggsförmåner å reservpension, dock att hänsyn ej finge tagas till sådana tilläggsförmåner vid beräkningen av pensionens kapitaliserade värde. På grund av tillämpningen å reservpensionerna av vissa bestämmelser om reglering av äldre pensioner samt statsmakternas beslut att tillförsäkra rörliga tilläggsförmåner å sådana pensioner ha dessa kommit att likställas med eljest författningsenligt utgående tjänstepensioner.

I det följande har statskontoret erinrat, att de reservpensioner, som utgå enligt de äldre reservbefälsförfattningarna, blivit väsentligt uppräknade i och med att å grundbeloppen utginge pensionstillägg och pensionsförhöjningar. I fråga om de beloppsreduceringar, som vid sammanträffande kunde ifrågakomma beträffande nämnda tilläggsförmåner, har ämbetsverket gjort följande uttalande.

Tillämpningen av dessa kungörelser i här avsedda fall har i och för sig kunnat förefalla tveksam med hänsyn till reservpensionens särskilda karaktär, men den torde dock få anses ha godtagits av statsmakterna. Den på detta sätt uppräknade grundpensionen har nämligen sedermera fått bestämma storleken av grundpensionerna enligt 1927 års reservbefälsförordning, vilka grundpensioner medgivits utgå oavsett beställningshavarens innehav av civil statstjänst eller pension för sådan. Det måste med hänsyn till denna senare omständighet te sig såsom uppenbart oskäligt, att de i kungörelserna om pensionstillägg och pensionsförhöjningar intagna bestämmelserna om begränsning av pensionsförbättringarna allttjämt skola äga tillämpning å grundpension enligt äldre reservbefälsbestämmelser. Framhållas må även, att regleringsbestämmelserna i kungörelsen om pensionstillägg, vilka vid sammanträffande förmåner förutsätta en sammanslagning av grundbeloppen, icke ge ett rättvisande resultat för de fall, där

å reservpensionen skola utgå dyrtidstillägg och kristillägg, medan å den andra förmånen beräknas rörligt tillägg enligt 1947 års grunder. På grund av det nu anförda anser statskontoret, att reduktion av reservpensionerna i vad avser pensionstillägg och pensionsförhöjning II icke längre bör ifrågakomma. Grundförmånerna enligt före år 1927 utfärdade förordningar böra alltså under alla förhållanden utgöra för marinläkare och mariningenjör 972, för officerare 768 samt för underofficerare 672 kronor för år.

Vad härefter angår frågan om de rörliga tilläggsförmånernas behandling vid reservpensions sammanträffande med lön och tjänstepension har statskontoret funnit en ändring i gällande bestämmelser motiverad främst av administrativa skäl samt härom anført i huvudsak följande.

I dyrtidstilläggskungörelsen intagna bestämmelser om reducering av tilläggsunderlaget i fall, då lön, varå rörligt tillägg utgår, eller tjänstepension, vari inberäknas dylikt tillägg, avse endast lön och tjänstepension enligt 1939 års lönesystem respektive enligt 1941 års pensionssystem. Några motsvarande bestämmelser ha icke intagits i dyrtidstilläggskungörelsen i samband med tillkomsten av 1947 års löne- och pensionsreglementen. Fråga har då uppkommit, huru skall förfaras, då lön eller pension enligt dessa reglementen sammanträffar med förmån, varå dyrtidstillägg utgår. Vad angår med dyrtidstillägg förenade löneförmåner till den som äger uppbära lön för annan befattning, exempelvis timlärare vid privatläroverk, har statskontoret i samband med utbetalande av statsbidrag till dessa läroverk ansett dyrtidstillägg böra utgå å timlärararvodet utan hänsyn till om vederbörande vid sidan därav varit berättigad till avlöningsförmåner med förhöjning enligt statens löneplansförordning. Till stöd för detta ståndpunktstagande kan enligt ämbetsverkets mening förutom den omständigheten, att direkt tillämplig författningsbestämmelse saknas, åberopas, att sagda löneplansförordning icke innehåller några bestämmelser om maximering av förhöjning å lönen för det fall att befattningshavaren uppbär avlöning för mer än en tjänst. Vad angår reservpensionerna har statskontoret däremot, då i 1947 års omregleringskungörelse, vilken är tillämplig å sådana pensioner, intagits ett stadgande om vissa maximigränser för det rörliga tillägget, icke ansett sig kunna underlåta att vid deras utbetalande taga hänsyn till bestämmelserna i vederbörande dyrtidstilläggskungörelse. För att möjliggöra ett dylikt hänsynstagande har ämbetsverket, även om därför saknats vederbörligt författningsstöd, ansett sig nödsakat att omräkna lön eller pension enligt 1947 års reglementen till de belopp, som skolat tillämpas, därest de omedelbart före den 1 juli 1947 gällande reglementena alltså ägt giltighet, samt låta den sålunda omräknade förmånen bli avgörande för utgående dyrtidstillägg å reservpensionen.

Av det nu framförda framgår, att för bestämmandet av dyrtidstillägg å reservpension, vilket måste äga rum, innan teknisk omreglering vidtages, saknas direkt tillämpliga regler och att det praktiserade förfaringssättet kräver omfattande räkneoperationer. Härtill kommer, att varje förändring i avlöningsförhållandena förutsätter nya tidsodande uträkningar. Trots rådande förhållanden är statskontoret dock icke berett tillstyrka reservbefälsorganisationernas hemställan, att även vid beräkning av rörliga tilläggsförmåner å reservpension må bortses från det förhållandet, att pensionstagaren åtnjuter lön av statsmedel eller annan statlig pension, däri inbegripet pension från statens pensionsanstalt, enär det statliga pensionssystemet även efter 1947 års regleringar innefattar reduktionsbestämmelser vid sammanträffandet av rörliga tilläggsförmåner. För att emellertid

åstadkomma förenkling och större enhetlighet på detta område får statskontoret föreslå en reglering av hithörande bestämmelser så att de erhålla följande innebörd. Då pensionstagare vid sidan av reservpension åtnjuter sådan annan förmån, som enligt gällande bestämmelser inverkar å storleken av dyrtidstillägget å reservpensionen, omräknas grundförmånerna — utgörande för exempelvis officer enligt 1912 års förordning såsom ovan föreslagits 768 kronor och enligt 1927 års förordning 900 kronor — med tillämpning av 1946 års omregleringskungörelse (tabell C), därvid dyrtidstillägg anses utgå å proportionellt, ej förhöjt tilläggsunderlag. Det nya grundbeloppet kommer då att i de anförda fallen utgöra 852 respektive 1 008 kronor. Till dessa belopp läggas rörligt tillägg och kristillägg enligt de omedelbart före den 1 juli 1947 gällande grunderna eller tillhoppa 36 procent, varefter teknisk omreglering verkställas jämlikt 1947 års omregleringskungörelse. De härigenom erhållna grundbeloppen utgöra 1 044 respektive 1 224 kronor för år. Frågan huruvida rörligt tillägg enligt 1947 års grunder skall utgå å dessa belopp regleras därefter enligt sistnämnda kungörelse.

Även å pension enligt 1943 års kungörelser — någon sådan pension utgår ännu icke — bör vid sammanträffande med förmåner som här avses beräknas rörligt tillägg och kristillägg med tillhoppa 36 procent, varpå de sammanlagda förmånerna tekniskt omregleras enligt 1947 års kungörelse. Med det sålunda framräknade beloppet följer rörligt tillägg enligt 1947 års grunder med den begränsning, som angives i sagda kungörelse.

Statskontoret har i enlighet härmed föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle hos riksdagen utverka bemyndigande att utfärda bestämmelser av innebörd, att för den som jämte reservpension åtnjuter lön eller tjänstepension, hänsyn till nämnda förhållande skall vid reservpensionsförmånernas bestämmande tagas allenast på följande sätt. Dels skall vid omreglering av s. k. äldre eller s. k. nyare reservpension dyrtidstillägg icke beräknas å förhöjt underlag. Dels skola för bedömande av frågan, i vad mån å omreglerad reservpension må utgå rörligt tillägg enligt 1947 års pensionssystem, iakttagas de begränsningar, som följa av 1947 års omregleringskungörelse.

Statskontoret har beräknat, att ett genomförande av de föreslagna förändringarna i fråga om reservpensionsförmånernas reglering skulle medföra en årlig kostnadsökning av omkring 145 000 kronor. Huvudparten av denna ökning hänför sig till pensioner enligt de äldre reservbefälsförfattningarna.

Departementschefen.

Vid såväl 1946 som 1947 års omreglering av äldre pensioner intogs den ståndpunkten, att reservpensionerna visserligen borde inbegripas under omregleringen men att denna icke borde åsyfta en förändring av pensionernas storlek utan endast avse att möjliggöra en tillämpning av samma procenttal för förhöjning av reservpensioner som för förhöjning av pensioner enligt gällande allmänna tjänstepensionsreglemente (s. k. teknisk omreglering). Härvid togs hänsyn bl. a. därtill, att den, som är berättigad till reservpension, i motsats till andra pensionstagare kunnat utfå pensionens kapitaliserade värde i stället för årlig pension, ett förhållande som givetvis talar

emot att man i efterhand genomför reella förändringar beträffande de årliga reservpensionerna. Av den angivna ståndpunkten bör närmast följa, att en reell förändring av de årliga reservpensioner, till vilka vederbörande förvärvat rätt, ej heller bör medgivas genom tillskapande av för pensions-tagaren förmånligare grunder för reglering av reservpensionsbeloppet i det fall, att han är berättigad att vid sidan av reservpensionen åtnjuta lön eller tjänstepension av statsmedel. Under sådana förhållanden, och då tillräcklig anledning att nu frångå den tidigare intagna ståndpunkten icke synes mig föreligga, är jag icke beredd att förorda bifall till personalförbundens förslag att samtliga maximeringsföreskrifter skola sättas ur kraft, såvitt angår reservpension. Av samma skäl kan jag icke biträda statskontorets förslag att de före 1947 års pensionsreglering meddelade maximeringsreglerna skulle för reservpensionstagarnas del sättas ur kraft. Jag kan ej heller förorda, att de höjningar av vissa maximeringsgränser, vilka föreslagits i den till innevarande års riksdag avlåtna propositionen nr 114 angående lönerevision för vissa chefstjänstemän m. m. skola erhålla sådan verkan, att reservpensionsförmånerna därigenom förhöjas för den, som vid sidan av reservpension åtnjuter lön eller tjänstepension.

Från regeln att åtgärder, vilka innebära reella ändringar i reservpensionsförmånerna, nu icke böra vidtagas, synes mig emellertid ett undantag böra göras, såvitt angår de pensionstillägg och pensionsförhöjningar, som beretts reservpensionstagare, vilka åtnjuta reservpension enligt de s. k. äldre reservbefälsförfattningarna. Såsom av det föregående framgår ha pensionstillägg och pensionsförhöjning II, vilka åsyftat att medföra en verklig förhöjning av reservpensionsförmånerna, vid tillkomsten av 1927 års reservbefälsförfattningar inarbetats i de nya reservpensionernas fasta belopp. Härtill kommer, att de reduceringar av ifrågavarande förmåner, som bli en följd av att reservpension sammanträffar med annan förmån, i allmänhet äro avsevärda; i exemplifierande syfte kan nämnas, att för officer, som vid sidan av reservpensionen åtnjuter tjänstepension, reservpensionsförmånernas belopp i flertalet fall minskas med nära fyra femtedelar. Med hänsyn till anförda omständigheter tala enligt min mening övervägande skäl för att pensionstillägg och pensionsförhöjning få utgå med fullt belopp, jämväl då reservpensionen sammanträffar med lön eller tjänstepension.

Härutöver vill jag med hänsyn till de av statskontoret påtalade olägenheterna i administrativt hänseende av nuvarande bestämmelser förorda, att dessa på visst sätt jämkas för ernående av förenkling.

I första hand föreligger behov av förenklade regler för de fall, då reservpension enligt de äldre eller nyare reservpensionsförfattningarna sammanträffar med lön eller tjänstepension enligt 1947 års löne- respektive pensionssystem. För bedömande i sådana fall av frågan, om och i vad mån dyrtidstillägg må utgå å reservpensionen förfares för närvarande så, att lönen eller tjänstepensionen först omräknas till de belopp, som skolat tillämpas, därest 1939 års avlönings- respektive 1941 års tjänstepensionsreg-

lemente alltjämt ägt giltighet, och sedan omräknas på nytt för att bli ekvivalent med den löne- respektive pensionsnivå, som gällde på 1920- och 1930-talen. Detta beräkningsförfarande bör kunna förenklas genom att lönen eller tjänstepensionen direkt nedräknas till sistnämnda löne- respektive pensionsnivåer. En sådan direkt nedräkning synes böra ske genom att lönen minskas dels med 25 procent, dels ock med 110 kronor för månad och tjänstepensionen minskas dels med 30 procent, dels ock med 90 kronor för månad.

Även för de fall, då reservpension enligt de nyaste reservbefälsförfattningarna sammanträffar med lön eller tjänstepension enligt 1947 års löne- respektive pensionssystem, böra anvisningar utfärdas om hur de i angivna författningar intagna sammanträffandereglerna skola tillämpas. I dessa fall är det erforderligt att nedräkna lönen eller tjänstepensionen till de belopp, som gällde enligt 1939 års löne- respektive 1941 års pensionssystem. Denna nedräkning sker enklast, därest lönen minskas dels med 20 procent, dels ock med 45 kronor för månad och tjänstepensionen minskas dels med 25 procent, dels ock med 45 kronor för månad.

I övrigt torde böra föreskrivas att omreglering skall ske av allenast den del av reservpensionen, varå rörliga tilläggsförmåner beräknas. För att ytterligare underlätta omregleringen av reservpension enligt de äldre eller nyare reservbefälsförfattningarna — vilken nu sker med successiv tillämpning av 1946 och 1947 års omregleringskungörelser — bör föreskrivas, att omregleringen skall ske direkt på grundval av reservpensionens grundbelopp, eller i förekommande fall del därav, sålunda, att detta förhöjes med 35,3 procent, varvid det förhöjda beloppet kommer att utgöra det nya grundbeloppet. Enligt de nyaste reservbefälsförfattningarna utgående reservpension bör omregleras genom ökning med 24,1 procent.

Kungl. Maj:t torde böra utverka riksdagens bemyndigande att meddela erforderliga föreskrifter i huvudsaklig överensstämmelse med vad nu anförts. De ändrade bestämmelserna synas böra träda i kraft den 1 juli 1951.

4:o.

Vissa bestämmelser för officerare i väg- och vattenbyggnadskåren.

Det av 1942 års reservbefälssakkunniga den 6 november 1942 framlagda förslaget till ny förordning angående väg- och vattenbyggnadskåren förelades icke riksdagen samtidigt med de av nämnda sakkunniga utarbetade förslagen till reservbefälsförordningar, enär kårens framtida ställning ansågs beroende av försvarsväsendets ingenjörutrednings resultat. Sedermera har 1945 års försvarskommitté tillstyrkt, att väg- och vattenbyggnadskåren bibehålles såsom en särskild militär kår. Chefen för försvarsdepartementet har även kommit till den uppfattningen, att kåren bör bibehållas, och avser nu att föreslå, att den för kåren gällande förordningen den 18 juni 1937 (nr 677) ersättes med en ny författning, huvudsakligen i syfte att beträffande

tjänstgöringsförhållanden och anställningsvillkor nå närmare överensstämmelse med vad som enligt 1943 års reservbefälskungörelser (nr 815—817) gäller för den egentliga reservpersonalen. Förslag till ny kungörelse angående väg- och vattenbyggnadskåren har framlagts av chefen för armén. Yttranden över förslaget ha avgivits av försvarets civilförvaltning och statskontoret.

I detta sammanhang aktualiseras vissa avlönings- och pensionsspörsmål, vilka torde böra underställas riksdagens prövning.

Enligt gällande bestämmelser åtnjuter kårens personal, i likhet med reservpersonalen, vid fullgörande av författningsenlig tjänstgöring lön enligt för motsvarande personal på aktiv stat stadgade grunder. Även i övrigt är kårens personal i avlöningshänseende i stort sett likställd med reservpersonalen. Vissa olikheter förefinnas dock. Sålunda är kårens personal till skillnad från reservpersonalen ej berättigad till ekiperingshjälp. Däremot är kåren tillhörig officer i kaptens eller högre tjänstegrad — men däremot ej löjtnant — under vissa förhållanden i traktamentsavseende förmånligare ställd än officer i reserven. De avlöningsbestämmelser, som innefattas i arméchefens förslag till ny författning ansluta sig i allt väsentligt — utom i fråga om vissa officerares förutnämnda förmånsställning i traktamentsavseende — till motsvarande bestämmelser beträffande reservpersonalen och innebära således bl. a. att kårens personal skall få åtnjuta förmånen av ekiperingshjälp. Civilförvaltningen har i sitt utlåtande framhållit, att det vore önskvärt med lika avlöningsbestämmelser för kårens personal som för motsvarande reservpersonal, samt har i anslutning därtill ifrågasatt, huruvida det vore motiverat att låta officerare i högre tjänstegrader åtnjuta särskilda förmåner i fråga om traktamente. Till detta uttalande har statskontoret anslutit sig.

För egen del anser jag, att för kårens personal böra gälla i stort samma avlöningsvillkor som för reservpersonalen. Jag kan därför biträda förslaget, att kårens personal erhåller ekiperingshjälp, men anser det däremot ej motiverat, att officerare i högre tjänstegrader bibehållas vid sin nuvarande förmånsställning i traktamentsavseende, särskilt som de i fortsättningen erhålla lön efter bostadsortens ortsgrupp och icke såsom nu efter ortsgrupp 1. Jag får alltså föreslå, att bestämmelser om avlöningsförmåner för denna personal måtte få utfärdas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som i sådant avseende gäller för motsvarande reservpersonal. I fråga om traktamentsförmåner torde dock vissa övergångsbestämmelser bli erforderliga. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda sådana bestämmelser.

De pensionsbestämmelser, som äro tillämpliga i fråga om kårens personal, ansluta sig i allt väsentligt till vad som före tillkomsten av 1943 års reservbefälskungörelser gällde för reservpersonalen och pension, fastställd enligt 1921 års pensionsunderlagsskala, utgår alltså med ett grundbelopp av 900 kronor för år, vartill komma rörliga tilläggsförmåner. Arméchefens förslag syftar till att för kårens personal, som enligt nuvarande bestämmelser

i regel kvarstår i kåren intill fyllda 65 år, skall tillämpas det för reservpersonalen tillämpade systemet med indelning av anställningstiden i perioder samt att avgång skall ske under 47:e, 55:e, 60:e eller 65:e levnadsåret. Vidare innebär förslaget, att kårens personal kommer i fråga om tjänstgöring att få i stort sett samma skyldigheter som reservpersonalen. Med hänsyn härtill har arméchefen föreslagit, att kårens personal skall i fråga om rätt till pension likställas med reservpersonalen och således få åtnjuta pensioner, vilka äro differentierade och till beloppen bestämda enligt de grunder, som gälla beträffande reservpensionerna.

För egen del finner jag detta förslag godtagbart. Med tillämpning av 1941 års pensionsunderlagsskala skulle således ifrågavarande personal få uppbära reservpension, vars årliga grundbelopp skulle utgöra 1 080 kronor vid avgång under 47:e levnadsåret och 1 320 kronor vid avgång under 55:e levnadsåret eller senare. De bestämmelser i övrigt, som äro erforderliga i syfte att nå överensstämmelse med reservpersonalens pensionsvillkor, torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda. I detta sammanhang må nämnas, att därest riksdagen skulle bifalla det i det föregående framlagda förslaget om förhöjning av vissa reservpensioner, de nu föreslagna pensionsbeloppen böra höjas i motsvarande mån. Vad jag tidigare föreslagit i fråga om sammanträffande av reservpension och lön eller tjänstepension får jämväl betydelse för nu förevarande pensioner.

Frågan i vilken utsträckning kårens personal bör medgivas rätt att övergå till anställning enligt de nya bestämmelser, som avses skola gälla för kåren, är av betydelse ur den synpunkten att de, som medgivas att övergå, bli berättigade till de förhöjda pensioner, varom jag i det föregående avgivit förslag. Enligt de av arméchefen föreslagna övergångsbestämmelserna skulle samtlig personal, som under år 1950 uppnått en levnadsålder av högst 52 år, beredas möjlighet att övergå å de nya bestämmelserna. Enligt arméchefens mening borde väg- och vattenbyggnadskårens personal i förevarande avseende i princip icke försättas i sämre läge än om den fått sina avlönings- och pensionsförhållanden reglerade samtidigt med reservpersonalen, vilken medgavs att övergå till anställning enligt 1943 års reservbefälskungörelser under förutsättning att vederbörande under år 1943 icke uppnådde högre levnadsålder än 46 år. Statskontoret har i huvudsak anslutit sig till arméchefens förslag, medan försvarets civilförvaltning ansett motsvarande övergångsbestämmelser böra gälla som enligt 1943 års reservbefälskungörelser. Jag är f. n. icke beredd att taga ställning till denna fråga utan förutsätter att det får ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare utredning besluta härom. Härvid vill jag framhålla, att medgivande att övergå till anställning enligt de nya bestämmelserna givetvis icke bör lämnas personal, som ej avses skola efter övergången fullgöra tjänstgöring i fred.

Riksdagens bemyndigande torde böra utverkas för Kungl. Maj:t att meddela beslut beträffande avlönings- och pensionsförmåner åt personal i väg- och vattenbyggnadskåren i huvudsaklig överensstämmelse med i det föregående uppdragna riktlinjer.

Beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare.

I propositionen 1949:200 med förslag rörande pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare, m. m. framhöll dåvarande chefen för finansdepartementet, att han ansåge övervägande skäl tala för att bl. a. skytteförbundens överstyrelse och centralförbundet för befälsutbildning bereddes möjlighet att vinna anslutning till statens pensionsanstalt för sina befattningshavare men att han icke vore i tillfälle att utan ytterligare utredning framlägga förslag i ämnet. Vad departementschefen sålunda framhållit föranledde icke någon erinran från riksdagens sida.

I skrivelser den 11 respektive den 13 maj 1950 ha skytteförbundens överstyrelse och centralförbundet för befälsutbildning gjort framställning om pensionsrätt i statens pensionsanstalt för befattningshavare, anställda hos organisationerna.

Skytteförbundens överstyrelse har i sin framställning anfört bl. a. följande.

Avlöning till den hos skytteförbundens överstyrelse anställda personalen har städe bestritts av statsmedel, nämligen ur det under fjärde huvudtiteln upptagna reservationsanslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

I överensstämmelse med ett av dåvarande chefen för försvarsdepartementet i statsverkspropositionen år 1939 gjort uttalande i samband med frågan om dyrtidstillägg till personalen att ifrågavarande personal borde erhålla en bestämd lön för år, i huvudsak motsvarande vad som hittills utgått inklusive dyrtidstillägg, tillämpades enligt utfärdade regleringsbrev fr. o. m. budgetåret 1942/43 det då gällande civila icke ordinarie lönereglementet och personalen inplacerades i lönegrader enligt detsamma. Fr. o. m. den 1 juli 1947 tillämpas för personalens avlöning det från sagda dag gällande statens allmänna avlöningsreglemente.

Vid kansliet finnas följande befattningar, nämligen en såsom sekreterare (Ce 27), en såsom kontorist (Ce 13), en såsom kanslibiträde (Ce 11), en såsom vaktmästare (Ce 9) och en såsom kontorsbiträde (Ce 8).

I fråga om den nuvarande innehavaren av sekreterarbefattningen har överstyrelsen upplyst, att denne åtnjuter pension i egenskap av f. d. kapten å aktiv stat. Enligt överstyrelsens mening bör han dock komma i åtnjutande av viss pensionsförmån jämväl för sekreterarbefattningen. Överstyrelsen har erinrat, att Kungl. Maj:t den 8 juni 1917 medgivit, att en fond finge bildas, av vilken årliga räntan skulle användas för pensionering av sekreterare hos överstyrelsen och deras efterlevande. Pensioner ha utgått ur fonden åt förre sekreteraren och dennes änka. På grund av särskilda beslut av Kungl. Maj:t utgå för närvarande pensioner ur fonden till en förutvarande vaktmästare och ett förutvarande kontorsbiträde. Pensionsfonden, som den 31 december 1949 uppgick till omkring 195 400 kronor, har

förutsatts skola efter en anslutning av personalen till statens pensionsanstalt användas för bestridande av kostnader för de från fonden nu utgående pensionerna samt för pensionsavgifter till statens pensionsanstalt.

Centralförbundet för befälsutbildning har hemställt, att pensionsrätt i statens pensionsanstalt måtte beredas sådana befattningshavare vid förbundets sekretariat, vilka icke äro reservstatsanställda eller från militär beställning pensionsavgångna. Den sålunda för erhållande av pensionsrätt i SPA avsedda personalen, vilken inplacerats i lönegrader enligt det statliga lönesystemet, utgöres av en kassörska (Ca 14), en expeditionsvaktmästare och portvakt (Ca 12), tre kanslibiträden (Ca 11) och ett kontorsbiträde (Ca 8).

I fråga om den frivilliga befälsutbildningens uppgifter samt det statliga stödet till verksamheten har centralförbundet anfört i huvudsak följande.

Centralförbundets allmänna uppgifter anges i de av Kungl. Maj:t den 4 juni 1943 fastställda grundstadgarna vara att arbeta för riksförsvaret, främst genom fortsatt frivillig utbildning av befäl vid armén.

Den frivilliga befälsutbildningen avser värnpliktig personal, fast anställd icke aktiv personal, befäl och befälsaspiranter vid hemvärnet samt annan i riksförsvaret deltagande personal.

Verksamheten har till ändamål dels att möjliggöra för värnpliktig personal att frivilligt genomgå sådan militär utbildning, som erfordras för att erhålla förnyat förordnande i innehavd tjänstegrad (tjänsteklass) — repetitionsutbildning — och för att förordnas i högre tjänstegrad (tjänsteklass) — befodringsutbildning — dels ock att möjliggöra såväl för krigsmakten tillhörande fast anställd icke aktiv personal som även för försvarsgagnande verksamhet intresserad annan personal att frivilligt genomgå sådan militär utbildning, som kan vara av betydelse för krigsberedskapen eller för rikets försvar i allmänhet och för sådan personals deltagande i landets försvar.

Centralförbundet åtnjuter för sin verksamhet statsanslag, som för innevarande budgetår uppgår till 1 262 000 kronor inklusive naturaförmåner.

Statens pensionsanstalt har tillstyrkt de gjorda framställningarna. Pensionsanstalten har härvid förordat, att befattningarna vid ett inordnande under SPA-reglementet hänföras till grupp B, vilket innebär, att befattningarna bliva förenade med pensionsrätt först sedan anstalten beviljat registrering i enlighet med bestämmelserna i 3 § SPA-reglementet. I fråga om pensionsåldrarna har pensionsanstalten föreslagit att bestämmelsen 10 c i 38 § SPA-reglementet skall göras tillämplig. Enligt denna bestämmelse utgör pensionsåldern 60 år för befattning hänförd till någon av pensionsklasserna 1:1—1:19 och 65 år för annan befattning med möjlighet likväl för pensionsanstalten att bestämma pensionsåldern till 63 eller 65 respektive 60 eller 63 år där så med hänsyn till pensionsåldern för jämförlig statlig befattning finnes påkallat.

Statens pensionsanstalt har förklarat sig icke ha något att erinra emot att pensionsrätten i vad avser befattningshavare hos centralförbundet för befälsutbildning begränsas till att gälla annan befattningshavare än sådan, som är reservstatsanställd eller pensionsavgången. I detta sammanhang har

pensionsanstalten erinrat, att befattningshavare, som innehar reservstatsanställning, på grund av 2 § SPA-reglementet äro undantagna från pensionsrätt enligt reglementet. För att de från militär anställning pensionsavgångna skola bli undantagna från SPA-reglementets tillämpning erfordras emellertid, framhåller pensionsanstalten, viss komplettering av reglementet. Statens pensionsanstalt föreslår i detta hänseende en tilläggsbestämmelse till 38 § av innebörd att den som åtnjuter tjänstepension undantages från reglementets tillämpning såframt ej Kungl. Maj:t annat förordnar. Bestämmelsen skulle enligt pensionsanstaltens förslag icke vara generell utan skulle för särskilda grupper av befattningshavare kunna införas såsom specialbestämmelse. Pensionsanstalten har förordnat, att bestämmelsen göres tillämplig å befattningshavare vid skytteförbundens överstyrelse och centralförbundet för befälsutbildning. Vad angår den förut nämnde sekreteraren vid skytteförbundens överstyrelse har pensionsanstalten icke någon erinran att göra emot att denne i enlighet med den föreslagna tilläggsbestämmelsen genom beslut av Kungl. Maj:t inordnas under SPA-reglementet.

Departementschefen.

Vid statsmakternas ställningstagande till 1944 års pensionsutrednings förslag angående pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare (prop. 1949:200; bankoutsk. utl. 48; r. skr. 396) löstes frågorna om avgränsningen av pensionsanstaltens verksamhet blott provisoriskt. Slutlig ståndpunkt i dessa frågor avsågs skola tagas efter ytterligare utredning. Utredningen har anförtratts åt särskilda sakkunniga, vilka med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 februari i år tillkallats för att verkställa en översyn av det statliga pensionsväsendet. I detta läge bör helt naturligt försiktighet iakttagas, då det gäller att ansluta nya grupper av befattningshavare till pensionsanstalten. I fråga om befattningshavare vid skytteförbundens överstyrelse och centralförbundet för befälsutbildning anser jag — med hänsyn särskilt till förenämnda uttalande i propositionen 1949:200 av föredragande departementschefen, vilket uttalande ej föranledde någon erinran från riksdagen — att betänkligheter ej möta mot en anslutning till statens pensionsanstalt. Jag vill härvid även erinra, att befattningshavare vid centralförbundet för nykterhetsundervisning, beträffande vilka i propositionen 1949:200 gjordes enahanda uttalande som i fråga om de nu förevarande båda personalgrupperna, erhöilo pensionsrätt i pensionsanstalten år 1950 efter beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen.

I enlighet med statens pensionsanstalts förslag i utlåtandena över framställningarna böra befattningshavarna vid ett inordnande under SPA-reglementet hänföras till den i reglementet angivna gruppen B och alltså förenas med pensionsrätt först sedan pensionsanstalten på framställning beviljat registrering. Pensionsklasserna komma härvid att bestämmas av pensionsanstalten med hänsynstagande till löneförmånerna och med beaktande av storleken av de pensionsförmåner, som tillkomma annan med avseende å

de huvudsakliga arbetsuppgifterna eller eljest jämförlig befattningshavare, för vilken löneställningen är fastställd i författning eller av Kungl. Maj:t. Även i fråga om pensionsåldrarna ansluter jag mig till pensionsanstaltens förslag. Vad angår omfattningen av pensioneringen inom befattningshavar-grupperna har pensionsanstalten föreslagit införande av en ny särbestäm-melse i reglementet, enligt vilken den som åtnjuter tjänstepension enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser först efter medgivande av Kungl. Maj:t skulle kunna inordnas under SPA-reglementet. För egen del är jag icke be-redd att för närvarande tillstyrka att en dylik särbestäm-melse införes i reglementet. Möjlighet bör sålunda i varje fall tills vidare stå öppen även för pensionsavgången militär beställningshavare att utan prövning av Kungl. Maj:t erhålla SPA-anslutning. I fråga om personalen vid centralförbundet för befälsutbildning torde denna möjlighet tills vidare komma att föreligga för endast en befattningshavare.

Beträffande pensionsförmånernas storlek för den som är berättigad till mer än en pension vill jag erinra, att i SPA-reglementet finnas intagna be-stämmelser angående reglering av sammanträffande förmåner.

Riksdagens bemyndigande att meddela pensionsbestämmelser för angiv-na befattningshavare i enlighet med vad jag förordat torde böra utverkas. Bestämmelserna synas böra tillämpas från och med den 1 juli 1951.

6:o.

Pension åt vissa personer.

Jag torde härafter få övergå till uppkomna frågor om pension åt vissa per-soner i statsunderstödd verksamhet m. m.

a) Fråga om pension åt förre plantskoleföreståndaren hos skogsvårdssty-relsen i Kristianstads län Frans Hugo Svensson och förre förmannen hos skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län Olof Enoch Edlund. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

beträffande *Svensson*,

att han är född den 3 februari 1885 och sålunda 66 år gammal;

att han från och med år 1917 till och med den 30 april 1949 innehaft till-fällig anställning huvudsakligen såsom arbetsledare vid skogsvårdsstyrel-sens i Kristianstads län plantskola Skäldinge i Munkaljungby kommun;

att hans tjänstgöring omfattat i genomsnitt 7—8 månader om året och att den effektiva tjänstetiden, beräknad efter 300 dagar per år, uppgått till i runt tal 17 år;

att hans avlöning, som utgått i form av dagarvode, under åren 1942—1948 uppgått till i medeltal 2 280 kronor för år;

att dagarvode för tiden närmast före avgången ur tjänst utgått med 15 kronor för förrättningsdag;

samt att Svensson författningsenligt icke är berättigad till någon pen-sion på grund av sin anställning i skogsvårdsstyrelsens tjänst; och

beträffande *Edlund*,

att han är född den 21 januari 1894 och således 57 år gammal;

att han under tiden 1 november 1912—31 oktober 1916 innehaft fast anställning såsom manskap vid försvarsväsendet;

att han under tiden 30 maj 1917—16 juli 1918 varit anställd såsom lagledare hos statens bränselekommission;

att han under åren 1918—1925 innehaft tillfälliga anställningar, dels i domänverket såsom tillförordnad kronojägare, förman, extra tillsyningsman och hantlangare under sammanlagt omkring 3 år, dels ock hos skogsvårdsstyrelsen i Västernorrlands län såsom extra länsskogsvaktare under sammanlagt omkring 3 månader;

att han under åren 1925—1926 och 1929—1948 innehaft anställning såsom förman hos skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län och därunder haft en sammanlagd effektiv tjänstetid, beräknad efter 300 dagar per år, av i runt tal 16 år;

att han på grund av hjärtsjukdom entledigats från sin anställning den 31 oktober 1948;

att tjänstetiden i stats- och skogsvårdsstyrelsetjänst, inberäknat militäransättningen, till den del densamma fullgjorts efter fyllda 21 års ålder, sålunda uppgått till omkring 22 år 2 månader;

att hans avlöning, som utgått i form av dagarvode, under åren 1941—1947 utgjort i medeltal 3 540 kronor för år;

att dagarvodet för tiden närmast före avgången ur tjänst utgått med 16 kronor för förrättningsdag, varjämte *Edlund* åtnjutit traktamente med 5 kronor för dag;

samt att *Edlund* på grund av till pensionsstyrelsen inbetalade avgifter till ett belopp av sammanlagt 1 801 kronor — varav 747 kronor 72 öre utgöra bidrag från skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län — är berättigad till pension, som, därest den uttagits från och med den 1 februari 1949, hade kommit att uppgå till 125 kronor 3 öre för år.

Svensson och *Edlund* ha gjort framställning om erhållande av pension av statsmedel.

Skogsstyrelsen har i utlåtande den 31 oktober 1949 anfört bl. a. följande.

Den största gruppen av skogsvårdsstyrelsernas icke pensionsberättigade personal utgöres av tillfälliga arbetsledare och förmän, dels med och dels utan skogsskoleutbildning. Budgetåret 1947/48 uppgick sålunda antalet anställda tillhörande nämnda personalkategori till icke mindre än 1 179, varav 206 med skogsskoleutbildning.

Före den 1 juli 1947 — från och med vilken dag meddelats vissa enhetliga, av skogsstyrelsen på grundval av de förhandlingsresultat som nåtts vid överläggningar med vederbörande personalorganisationer utarbetade grunder beträffande anställnings- och avlöningsförhållanden för ifrågakvarande personalgrupp — ägde skogsvårdsstyrelserna frihet att själva bestämma angående anställnings- och avlöningsvillkoren för den tillfälliga personalen, vilket medförde, att hithörande förhållanden blevo i hög grad oenhetliga. Beträffande avlöningsvillkoren synes det vanligaste ha varit, att avlöningen helt och hållet utgick i form av dagarvoden, stundom så beräkna-

de, att de innefattade såväl arvoden i egentlig mening som traktamenten och reseersättningar. Bland avlöningsförmånerna i övrigt torde i förevarande sammanhang även böra nämnas det av vissa skogsvårdsstyrelser lämnade bidraget till den anställdes frivilliga pensionsförsäkring hos pensionsstyrelsen. Ifrågavarande bidrag, vilket vanligen omfattade halva pensionsavgiften, dock med viss maximering, ingick i den anställdes avlöningsförmåner vid omkring hälften av skogsvårdsstyrelserna.

Nyssnämnda, från och med den 1 juli 1947 tillämpade avlöningsgrunder ha sedermera, från och med den 1 juli 1949, ersatts av »Grunder för avlöning åt vid skogsvårdsstyrelse anställd förman», vilka i huvudsak anknyta till 1947 års och i korthet innebära följande.

Förmanspersonalen är med hänsyn till utbildning och tjänsteuppgifter uppdelad i kategorierna stämplingsförmän och annan förman. Anställning såsom stämplingsförmän är avsedd för förman, som genomgått skogsskola eller på annat sätt förvärvat sådana kvalifikationer, att han är lämplig att leda utstämpling av virke. Till kategorien annan förman äro att hänföra röjningsförmän och plantörer m. fl. För vardera av nu nämnda kategorier finnas två avlöningsformer, betecknade dagavlönad förman och månadsavlönad förman, av vilka den senare avlöningsformen är avsedd att användas i fall, då anställningen är av mera kontinuerlig natur.

Avlöningsbeloppen för dagavlönad och månadsavlönad förman äro så avvägda, att den sammanlagda månadsinkomsten under månad omfattande 25 tjänstgöringsdagar uppgår till ett och samma belopp, oavsett huruvida förmannen är avlönad enligt den ena eller den andra avlöningsformen.

Förutom lön äger förman åtnjuta vissa särskilda ersättningar såsom resekostnads- och traktamentsersättning, telefonersättning m. m.

Slutligen bidrager skogsvårdsstyrelse, därest förman så önskar, till frivillig pensionsförsäkring hos pensionsstyrelsen. Nämnda bidrag, som må avse årspension om högst 500 kronor, utgår för varje tjänstgöringsdag med ett belopp motsvarande $1/600$ av den för förmannen tillämpliga årsavgiften, dock högst 60 öre för tjänstgöringsdag.

Frågan i vilken utsträckning och under vilka former pensionsrätt borde beredas åt skogsvårdsstyrelsernas befattningshavare var senast föremål för ingående behandling i samband med den år 1946 genomförda omorganisationen av skogsvårdsstyrelserna.

Vad först beträffar skogsvårdsstyrelsernas fasta personal — närmast motsvarande nuvarande ordinarie personal — hade denna före den 1 juli 1946 pensionsrätt i statens pensionsanstalt jämlikt bestämmelserna i I—III och VII kapitlen i pensionsanstaltens reglemente den 31 december 1919 (nr 878). Med hänsyn till att de för tillämpning från och med den 1 juli 1946 föreslagna avlöningsbestämmelserna för skogsvårdsstyrelsernas ordinarie befattningshavare anpassats efter de för statstjänstemännen gällande avlöningsreglementena ansågs lämpligast, att en motsvarande anknytning genomfördes jämväl beträffande pensionsvillkoren. Detta skedde genom att skogsvårdsstyrelsernas ordinarie befattningshavare från och med den 1 juli 1946 inordnades under folkskolans dåvarande tjänste- och familjepensionsreglementen. Numera gäller, att de jämlikt 1 § kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 695) angående utsträckt tillämpning av 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för folkskolan, sådant författningsrummet lyder enligt kungörelsen den 21 juli 1948 (nr 595), skola vara underkastade sagda pensionsreglementen.

I fråga om beredande av pensionsrätt åt den extra och tillfälliga personalen uttalade 1944 års skogsvårdsstyrelseutredning i sitt den 4 december

1945 avgivna betänkande (SOU 1945:58, s. 117), att någon obligatorisk pensionsrätt i statens pensionsanstalt visserligen icke borde tillkomma ifrågavarande personal, men att möjlighet dock alltjämt borde finnas att bevilja även extra befattningshavare pensionsrätt, om detta i något fall på grund av särskilda omständigheter skulle befinnas skäligt. Därvid hade utredningen i åtanke främst sådana fall, där sedan lång tid anställda extra befattningshavare i samband med omorganisationen icke kunde erhålla ordinarie anställning. Skogsvårdsstyrelseutredningens förenämnda förslag vann emellertid icke statsmakternas gillande.

Vad slutligen angår pensionsfrågan för de vid skogsvårdsstyrelserna anställda arbetarna och dem närstående anställningshavare erinrade skogsvårdsstyrelseutredningen om att 1944 års pensionsutredning, som vore sysselsatt med en revidering av grunderna för statens pensionsanstalts verksamhet, hade att taga ställning till frågan om ett eventuellt införande i anstaltens reglemente av bestämmelser rörande pensionering av arbetarpersonal. I betraktande härav hade utredningen avhållit sig från att framlägga förslag om statligt ordnad pensionering för skogsvårdsstyrelsernas arbetarpersonal och hade ej heller funnit sig böra pröva, i vad mån en sådan borde genomföras. Enligt utredningens mening borde det få ankomma på varje skogsvårdsstyrelse för sig att besluta huruvida någon pensionering för arbetare och därmed likställda anställningshavare borde anordnas. Där sådan funnes böra äga rum, borde pensionsstyrelsens frivilliga pensionsförsäkring eller liknande försäkringsform hos enskild pensionsanstalt få anlitas, såvida ej i stället valdes utvägen att först i samband med aktuella pensionsfall fatta beslut om pension.

Vid sistnämnda frågas behandling i samband med framläggande av prop. nr 257 till 1946 års riksdag anförde föredragande departementschefen (prop. s. 6), att han ansåge förslag från pensionsutredningens sida böra avvaktas, innan någon statlig reglering av pensionsrätten för skogsvårdsstyrelsernas arbetarpersonal genomfördes. Uppkomme dessförinnan i något enstaka fall behov av pension, borde frågan härom underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Ehuru, såsom av vad tidigare här ovan anförts framgår, enhetlighet visserligen numera råder beträffande anställnings- och avlöningsvillkoren för de vid skogsvårdsstyrelserna verksamma förmännen, utvisar en jämförelse de olika skogsvårdsstyrelserna emellan, att förmännens tjänstgöringsförhållanden i övrigt äro i hög grad varierande. Detta gäller främst den årliga tjänstgöringstidens längd. Sålunda äro hos en del styrelser förmännen i stor utsträckning kontinuerligt sysselsatta året om, medan de hos andra år från år huvudsakligen tjänstgöra enbart under viss eller vissa arbetssäsonger. Vidare föreligga stora olikheter beträffande förmännens ställning i arbetet, såtillvida att en del äro enbart arbetsledande, medan andra åter intaga en mellanställning mellan arbetsledare och arbetare, vilket förhållande gör det tveksamt, huruvida ifrågavarande personal i pensionsavseende närmast bör hänföras till kategorien tjänstemän eller kategorien arbetare.

Mot bakgrunden av vad sålunda anförts anser skogsstyrelsen det svårligen låta sig göra att genomföra en allmän statlig pensionering av skogsvårdsstyrelseförmännen. Denna befattningshavargrupp synes fördenskull icke böra vara helt utesluten från möjligheten att erhålla statspension i egentlig mening utan sådan synes böra kunna få utgå efter prövning av omständigheterna i det enskilda fallet. Vid detta sitt ståndpunktstagande har skogsstyrelsen bland annat beaktat, att många av de äldre förmännen trots långvarig skogsvårdsstyrelsetjänst av formella skäl — främst avsaknad av skogs-

skoleutbildning — icke kunnat beredas ordinarie anställning. Vidare synes även böra uppmärksammas, att de förmän, som under de närmaste åren komma att avgå från anställning hos skogsvårdsstyrelse, icke hinna att med bidrag av skogsvårdsstyrelsemedel fullgöra årliga inbetalningar till den i 11 § förberörda avlöningsgrunder omförmälda frivilliga pensionsförsäkring-
en i den omfattning som erfordras för att högsta pension — 500 kronor — skall utgå.

Vad beträffar Svensson och Edlund, som redan frånträtt sina anställningar vid respektive skogsvårdsstyrelser, synas vissa skäl tala för att dessa med hänsyn till sin långvariga anställning i skogsvårdsstyrelsetjänst finge komma i åtnjutande av årlig pension till lämpligt belopp. Därvid torde för Edlunds del pensionsbeloppet böra avvägas under hänsyntagande till den frivilliga pensionsförsäkring hos pensionsstyrelsen, till vilken bidrag utgått av skogsvårdsstyrelsemedel.

Statens pensionsanstalt har i utlåtande den 25 november 1949 anslutit sig till skogsstyrelsens i ärendet framlagda förslag samt förordat, att pensionernas grundbelopp — med tillämpning av de i kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 490) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst angivna grunderna — bestämmas beträffande Svensson till 1 116 kronor och beträffande Edlund till 1 428 kronor årligen.

Statskontoret har i utlåtande den 13 december 1949 biträtt pensionsanstaltens förslag.

Departementschefen.

Då frågan om pensionering av skogsvårdsstyrelsernas arbetarpersonal berördes i proposition nr 257 till 1946 års riksdag uttalade dåvarande chefen för finansdepartementet — såsom skogsstyrelsen angivit i sitt utlåtande — att förslag från 1944 års pensionsutredning syntes böra avvaktas, innan någon statlig reglering av pensionsrätten beträffande arbetarpersonalen genomfördes. Något förslag från 1944 års pensionsutredning i detta hänseende framlades emellertid icke; utredningen framhöll i sitt den 30 oktober 1948 avgivna betänkande med förslag angående pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare, att anslutning av personal i egentlig arbetaranställning till statens pensionsanstalt icke ifrågasatts i de för utredningen meddelade direktiven och att arbetarpersonalen ej lämpligen kunde inordnas i samma reglemente som befattningshavarna. Spörsmålet huruvida pension under statlig medverkan bör tillkomma arbetsförmän och arbetare i statsunderstödd verksamhet kommer nu att upptagas till övervägande av den av mig i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 februari 1951 tillkallade pensionsutredningen. I avbidan på resultatet av utredningens överväganden rörande pensioneringen av här avsedd personal böra självfallet pensioneringsåtgärder, som kunna verka föregripande på utredningens resultat, undvikas. Å andra sidan synes mig erforderligt, att möjlighet öppnas att under vissa förhållanden bereda pension åt anställningshavare som avgått eller komma att avgå före slutförandet av utredningen. Jag förordar därför, att frågan om pension åt sådana anställnings-

havare göres till föremål för statsmakternas behandling från fall till fall. Erinras må härvid om att såväl i 1944 års skogsvårdsstyrelseutrednings betänkande som i förberörda proposition nr 257 till 1946 års riksdag ifrågasatts en sådan individuell pensionering i avvaktan på utfärdandet av generella pensionsbestämmelser. En pensionering i dylik provisorisk ordning, vilken såsom av det nyss sagda framgår icke får bli förpliktande i fråga om andra än den i pensioneringsbeslutet närmast avsedde anställningshavaren, synes böra begränsas att avse anställningshavare, som avgått tidigast från och med den 1 juli 1946, d. v. s. dagen för ikraftträdandet av sådana statliga avlönings- och pensionsbestämmelser för vissa befattningshavare vid skogsvårdsstyrelser, varigenom de i avlönings- och pensionshänseenden blevo jämställda med statstjänstemän.

Pensioneringen synes böra ske med tillämpning av de i kungörelsen den 30 juni 1947, nr 490, innefattade s. k. summariska arbetarpensionsbestämmelserna. Statens pensionsanstalt och statskontoret ha också beträffande de nu närmast ifrågavarande två anställningshavarna — arbetsledaren Svensson och arbetsförmannen Edlund — tillstyrkt beviljande av pension i enlighet med dessa bestämmelser. Även jag anser, att i fråga om såväl Svensson som Edlund sådana omständigheter föreligga, att pension bör beredas dem, och jag förordar därför att förslag i sådant hänseende förelägges riksdagen.

Beträffande avvägningen av pensionsbeloppen ansluter jag mig till i ärendet avgivet förslag, enligt vilket pensionen bör bestämmas till ett årligt belopp av 1 116 kronor åt Svensson och 1 428 kronor åt Edlund jämte rörligt tillägg.

Det synes kunna antagas, att ytterligare ansökningar av förmän vid skogsvårdsstyrelser, vilka i likhet med Svensson och Edlund avgått efter den 1 juli 1946, skola inkomma. Därest förslag om pension åt Svensson och Edlund bifalles av riksdagen, torde liknande ansökningar jämlikt riksdagens skriftelse den 17 juli 1948, nr 448, kunna bifallas av Kungl. Maj:t enligt nu angivna grunder utan riksdagens hörande.

b) Fråga om pension åt förre kriminalkonstapeln August Bernhard Ignatius Zaar. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Zaar är född den 17 december 1890 och således 60 år gammal;

att han under tiden den 15 februari 1914—den 31 mars 1921 innehaft tjänster vid polisen i Stockholm, Enköping, Västerås och Katrineholm utan att för någon av dessa anställningar ha kommit i åtnjutande av pension;

att han under tiden den 12 maj 1921—den 31 december 1925 innehaft ordinarie tjänst som poliskonstapel vid Östergötlands länspolis med placering i Kisa och av Östergötlands läns landsting tillerkänts pension med 354 kronor för år jämte härå löpande tilläggsförmåner, för närvarande uppgående till 23,6 procent;

att han under tiden den 1 januari 1926—den 31 oktober 1933 innehaft ordinarie tjänst som kriminalkonstapel i Linköping med huvudsaklig tjänstgöring utom staden och av Linköpings stad uppbär pension med 668 kronor

för år jämte härå löpande tilläggsförmåner, för närvarande uppgående till 36 procent;

att han efter anmodan av landssekreteraren vid länsstyrelsen i Östergötlands län den 1 november 1933 tillträtt ordinarie tjänst som kriminalkonstapel vid statspolisavdelningen i Norrköping, där han kvarstannat till uppnådd pensionsålder den 31 december 1947, och av Norrköpings stad uppbär pension med 1 404 kronor för år jämte härå löpande tilläggsförmåner, för närvarande uppgående till 36 procent;

att hans sammanlagda pensionsförmåner för år från städerna Linköping och Norrköping för närvarande uppgå till 2 817 kronor 92 öre, av vilket belopp 2 072 kronor utgöra grundpension och 745 kronor 92 öre rörligt tillägg;

samt att Zaar, därest han kvarstannat i sin tjänst såsom kriminalkonstapel vid polisverket i Linköping till den 31 december 1947, i pension av Linköpings stad från och med den 1 januari 1948 skulle ha erhållit 3 324 kronor jämte tilläggsförmåner med 12 procent å detta belopp.

Svenska polisförbundet har gjort framställning om Kungl. Maj:ts medverkan för beredande av skälig pension åt Zaar.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har anfört bland annat följande.

Enligt länsstyrelsens uppfattning torde Linköpings stad icke lagligen kunna åläggas att utgiva högre pension till Zaar. Det kan icke bortses ifrån att Zaars mer eller mindre framtingade övergång från anställningen hos Linköpings stad till statspolisen i Norrköping för honom medfört avsevärt sämre pensionsförmåner än om han kvarstått i sin tjänst vid poliskåren i Linköping. Vid sådant förhållande synas billighetsskäl tala för att Zaar av statsmedel beredes en skälig utfyllnad av den till honom nu utgående pensionen.

Statspolisintendenten har anfört följande.

Med instämmande i den mening länsstyrelsen i Östergötlands län uttalat i sitt i ärendet den 29 juni 1950 avgivna utlåtande får jag förorda att Zaar av statsmedel tillerkännes fyllnadspension beräknad sålunda att denna jämte de belopp han såsom pension äger uppbära från städerna Linköping och Norrköping uppgår till samma belopp, som han skulle hava ägt uppbära från Linköpings stad, därest han intill uppnådd pensionsålder kvarstått såsom kriminalkonstapel i Linköpings stads polisdistrikt. Fyllnadspensionen synes mig böra utgå för tiden från och med den 1 januari 1948.

Statskontoret har avstyrkt, att åtgärder vidtagas för att tillerkänna Zaar tilläggs pension av statsmedel, och anfört bl. a. följande.

Statskontoret vill erinra, att de fall där gottgörelse av statsmedel vid sidan av de i polislagstiftningen reglerade statsbidragen utgivits till kostnaderna för pensionering av kommunalt anställda polismän — bortsett härvid från pensioneringen av vissa fjärdingsmän — huvudsakligen haft avseende å polismän, som varit anställda för hela rikets behov eller ock anlitats för tjänstgöring vid särskilda för polisväsendet i dess helhet inrättade institutioner. Framställningar om att statsverket skulle pålaga sig de ökade kostnader för pension åt kommunalt anställd polisman, som uppkomma därigenom, att denne får såsom tjänstår för pension tillgodoräkna sig verksam-

het i icke pensionsberättigande anställning hos annat polisdistrikt, torde städse hava lämnats utan bifall. Icke heller bör enligt statskontorets mening den omständigheten, att en befattningshavare på grund av förflyttning från ett polisdistrikt till ett annat erhållit sämre sammanlagda pensionsförmåner än som skolat utgå, därest han under hela anställningstiden kvarstått hos det första polisdistriktet, anses utgöra skäl för statsverket att **påtaga** sig kostnaderna för en utfyllnad av pensionsförmånerna. Någon skyldighet för en polisman att underkasta sig dylik förflyttning föreligger nämligen icke.

Departementschefen.

Vid tillkomsten av statspolisorganisationen förutsattes, att staten skulle ansvara för de särskilda kostnader för pensionering som kunde uppkomma i händelse landstingspolismän överginge i tjänst hos någon stad i samband med den nya organisationen (prop. 178/1932 s. 43). Zaar har visserligen övergått från anställning vid landstingspolisen till polisbefattning hos stad redan före statspolisorganisationens genomförande, men hans verksamhet som polisman före hans överflyttning till statspolisavdelning har huvudsakligen varit förlagd utom det polisdistrikt, där han var anställd. Han har sålunda under sin anställningstid vid Linköpings polisverk fullgjort samma arbetsuppgifter som polispersonal vid statspolisen. Eftersom överflyttningen till statspolisavdelningen i Norrköping skedde på initiativ av dåvarande landssekreteraren vid länsstyrelsen i Östergötlands län och var till fördel för statsverket både ur organisatorisk och ekonomisk synpunkt synes statsverket böra hålla Zaar skadeslös för den förlust han på grund av överflyttningen har lidit i pensionshänseende. Med hänsyn härtill anser jag mig böra förorda, att Zaar — såsom länsstyrelsen i Östergötlands län och statspolisintendenten föreslagit — tillerkännes pension med skillnaden mellan å ena sidan den grundpension han skulle ha erhållit av Linköpings stad om han kvarstått i tjänst där till den 31 december 1947, 3 324 kronor, och å andra sidan de grundpensioner han erhåller från städerna Linköping och Norrköping — tekniskt omräknade till sammanlagt 2 516 kronor 40 öre med hänsyn till de olika grunderna för tilläggsförmånerna — eller med 807 kronor 60 öre för år jämte rörligt tillägg.

Hemställan.

Under åberopande av vad i det föregående i skilda hänseenden anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna förenämnda förslag till

1) *kungörelse om ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416),*

2) *kungörelse om ändring i 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417),*

3) kungörelse om ändring i 1947 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 418),

4) kungörelse om ändring i 1947 års familjepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna den 30 juni 1947 (nr 419) samt

5) kungörelse om ändrad lydelse av 17 § 2 mom. 1947 års tjänstepensionsreglemente för folkskolan den 30 juni 1947 (nr 420),

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats utfärda

1) erforderliga övergångsbestämmelser till förenämnda författningsförslag,

2) bestämmelser om förhöjning i vissa fall av reservpensioner, som utgå enligt 1943 års reservbefälskungörelser,

3) föreskrifter i fråga om reglering av reservpension, som sammanträffar med lön eller tjänstepension enligt av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna avlönings- eller pensionsbestämmelser,

4) bestämmelser om avlönings- och pensionsförmåner åt personal i väg- och vattenbyggnadskåren och

5) pensionsbestämmelser för befattningshavare hos skytteförbundens överstyrelse och centralförbundet för befälsutbildning,

dels medgiva att från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. må utgå

1) till förre plantskoleföreståndaren hos skogsvårdsstyrelsen i Kristianstads län Frans Hugo Svensson, räknat från och med den 1 maj 1949, under hans återstående livstid en årlig pension av 1 116 kronor,

2) till förre förmannen hos skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län Olof Enoch Edlund, räknat från och med den 1 november 1948, under hans återstående livstid en årlig pension av 1 428 kronor samt

3) till förre kriminalkonstapeln August Bernhard Ignatius Zaar, räknat från och med den 1 januari 1948, under hans återstående livstid en årlig pension av 807 kronor 60 öre.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

B. Sandberg.

Innehållsförteckning.

Författningsförslag	3
Vissa ändringar i 1947 års pensionsreglementen.....	11
Förhöjd pension åt viss reservpersonal	13
Sammanträffande av reservpension med lön eller tjänstepension	20
Vissa bestämmelser för officerare i väg- och vattenbyggnadskåren	27
Beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare	30
Pension åt vissa personer	33
Hemställan.....	40